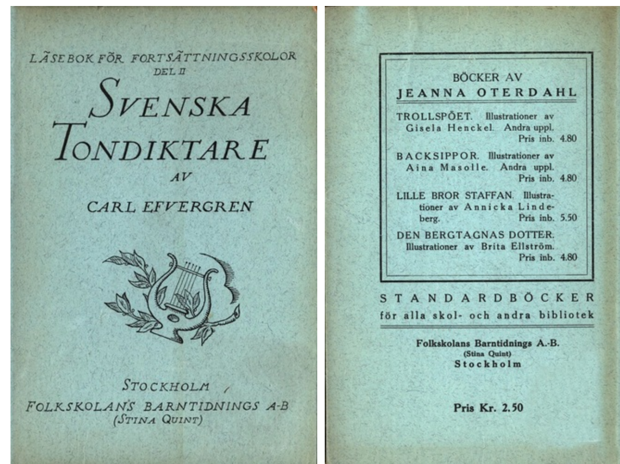

LÄSEBOK FÖR FORTSÄTTNINGSSKOLOR DEL II

SVENSKA TONDIKTARE

KORTFATTADE LEVNADSTECKNINGAR AV **CARL EFVERGREN**

STOCKHOLM FOLKSKOLANS BARNTIDNINGS A.-B. (Stina Quint)

STOCKHOLM Rylander & Olssons Boktryckeri 1925

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket scannades, anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i september 2016 av Bert H.

FÖRORD

Det har alltid förefallit undertecknad som en stor brist, att vår ungdom så föga får veta om de män, vilkas sånger den sjunger i hemmet och i skolan. Syftet med dessa anspråkslösa skisser är att i någon män undanröja denna brist och att bereda Sveriges barn och ungdom tillfälle att lära känna några av den svenska tonkonstens märkesmän under gångna tider. Biografierna hava alla, utom Sjögrenbiografien, förut varit publicerade i Folkskolans Barntidning och utgivas nu i något förändrad och utvidgad form. Vid urvalet har den principen följts, att de tonsättare fått framträda, vilkas sånger mest sjungas eller vilka kunna anses vara bäst kända bland den svenska ungdomen. Många andra, kanske större med avseende på sin originalitet och sin betydelse för musikhistorien än de här behandlade, skulle kunna förtjäna att tecknas, såsom en Franz Berwald, en Ludvig Norman och flera med dem, men dessa hava på grund av anförda skäl måst träda tillbaka. Det är självfallet, att huvudvikten har fått läggas på det biografiska. Vad beträffar behandlingen av de olika kompositörernas verk, har givetvis ett urvalmåst ske, så att i allmänhet endast de mest betydande kompositionerna blivit föremål för omnämnande. Men stor hänsyn har tagits till de populäraste tonverken, även om dessa ofta äro mindre originella eller i musikaliskt avseende mindre betydelsefulla. Någon ingående analysering av tondikterna har av lätt insedda skäl här icke kunnat komma i fråga.

Det är min förhoppning, att dessa levnadsteckningar skola locka till fortsatta studier, och därför har i slutet av boken tillfogats bibliografiska notiser, upptagande det i den tryckta litteraturen viktigaste om de ifrågavarande

tonsättarna. Det kan måhända förefalla, som om åt dessa notiser ägnats oproportionerligt stort omfång och att en dylik bibliografisk apparat icke hör hemma i ett arbete av denna art, men detta har gjorts med tanke på att ungdomen och övriga intresserade läsare i våra bibliotek alltid skola kunna erhålla något om de kompositörer, som intressera dem. Om inte det ena av de citerade verken finnes tillgängligt i ett bibliotek, så finnes kanske det andra. Att bibliografierna därför icke göra anspråk på fullständighet torde vara självklart.

Stockholm den 15 april 1925.

CARL EFVERGREN.

Otto Lindblad

Bland de sånger, som sjungas av Sveriges barn och ungdom, är det nog inte många som äro så vackra som ”Vintern rasat”, och jag är viss om att alla tycka det är roligt att sjunga den sången. Kan man tänka sig något mera friskt, något mera sprittande livligtän melodien till den. Det är som om alla dess toner utstrålade vår och livsgladj e. Sången är ett lika vackert som enkelt uttryck i toner för nordbons jublande glädje över att jorden äntligen befriats från den långa vintersömnen och att våren och sommaren äro i antågande. En annan sång, som säkert också med nöje sjunges, är Kungssången, ”Ur svenska hjärtans djup en gång”. Den bär en helt annan prägel, den är mera tung och allvarlig och den stämmer oss till högtid och andakt. Båda dessa sånger äro komponerade — så kallas det nämligen att ”dikta” musik — av en och samma person, som skänkt oss icke blott dessa, utan många andra vackra sånger, vilka äro kända och allmänt sjungna.

Hans namn är Otto Lindblad, och han föddes i Karlstorps socken, belägen i en naturskön trakt i norra Småland, den 31 mars 1809, således för mer än 100 år sedan. Det var på själva långfredagen vid sammanringningen till gudstjänsten som den lille gossen kom till världen, och då han skrek duktigt till klockornas klang, yttrade någon profetiskt: ”Han blir säkert klockare, om han får leva, ty klockorna gå så ljuvligt och han skriker så gällt.” Fadern var komminister hos prosten Chrysander i Karlstorp och tillika dennes måg, och enligt den tidens sed bodde de båda familjerna tillsammans i prästgården. Som ett av sina första minnen nämner Otto Lindblad, att fadern tog honom på armen och sjöng: ”Inte sörjer jag föräxjö vid början på 1800-talet.barnen de ä’ små, hopp fallerallalera”. Också minnes han från sina tidigaste barnaår, att fadern då och då tog ner fiolen från väggen och spelte upp någon glad smålandspolska, och då svängde lille Otto och hans syskon om av hjärtans lust. Sin första undervisning fick han av morfadern, men det gick till att börja med ganska trögt med läsningen, ty han var mera road av fågel jakt i skogarna eller fiske nere vid sjön. Men lika ofta var det kanske hans medfödda lust för musik, som drog honom från läxorna. Ofta fick morfadern varna honom med orden: ”Med fiskafång och fåglasång förstöres mång studeregång.” Emellertid hade denna håg för ett friskt naturliv det goda med sig, att gossen, som från början var ganska klen och sjuklig, snart blev stark och duktig. Ett av hans käraste nöjen var att tillverka enklare musikinstrument, och om aftnarna, när det var lugnt väder, brukade han klättra upp på boningshusets tak och blåsa i sin sälgpipa eller sjunga visor, som han lärt av fadern.

Då Otto var 10 år gammal, sändes han jämte den ett år yngre brodern till Växjö skola. Man kan förstå, att denna stora förändring i gossens liv skulle göra ett starkt intryck på honom. Själv skriver han om avresan från hemmet och förberedelserna till densamma, så här: ”Skräddare och skomakare tillkallades för att behörigen bekläda oss med vadmal och skinn. Linne tvättades, bröd bakades, korvar till-mattes, skinkor vägdes o. s. v. Närmare tiden omsågs och smordes enspännarevagnen, och Nätta, ett gult sto, blev tillgodosedd med litet havre och bättre hö än vanligt. Som lasset blev tungt, tillsades vi att gå allt emellanåt, göra små dagsresor och beta som oftast, städse ihågkommande, att det var tio mil från hemmet till Växjö. Sist förmanades vi att akta oss i Skurebergs backar samt för Sjunnahålan. De förra äro de brantaste backar i hela Småland, och Sjunnahålan ligger vid foten av en sådan backe tätt invid vägen. En tämligen stor å kastar sig utför en brant klippa med sådan fart, att man skulle kunna gå under den båge, som vattnet bildar, emellan klippväggen och forsen. Det berättas, att sju rövare, när de blevo eftersatta, gömt sig där, men slutligen gripna, blivit dömda att hoppa över den nedanför av forsen bildade

hålan, varvid de sex drunknade, men den sjunde lyckades och blev benådad. Därav namnet Sjunnahålan.

Äntligen, sedan allt hunnit bliva i ordning till resan, bar det av tidigt en morgon efter ömma avsked med omfamningar och tårar.”

När bröderna anlänt till Växjö, fingo de undergå examen för skolans rektor, och de blevo båda godkända och fingo börja sin skolgång. Rektorn, som hette Lundelius, var en mycket sträng man, och skolgossarna hade så stor respekt för honom, att de alltid gingo förbi hans hus med blottat huvud, vare sig någon syntes i fönstren eller ej. Efter ett år slutadebrodern i skolan och sattes i lära på ett apotek, men Otto, som fått premium för ”sedlighet och flit”, fick stanna kvar och fortsätta sina studier. Då han inte kunde få tillräckligt underhåll från hemmet, måste han själv bidraga till sitt uppehälle genom att giva lektioner åt yngre kamrater. Under tiden övade han sig i musik och lärde sig noterna. Han kom ofta tillsammans med ett par kamrater, som hette Josua Meurling och Emil Christiernin, och de tre ynglingarna sjöngo tillsammans trestämmiga sånger. De fingo till och med sjunga i biskopsgården några gånger för Tegnér, som var mycket road av deras sång. Samtidigt övade Otto sig duktigt i fiolspelning.

En höstdag år 1829 anlände den unge Lindblad tillsammans med vännerna Meurling och Christiernin till Lund, där han blev student och lät inskriva sig i Smålands landskapsforening. I början gick det raskt undan med studierna, oaktat han ägnade rätt mycken tid åt sång och musik.

I Lund fanns på den tiden ingen ordnad sång, utan var och en sjöng på sin melodi, och det lät i allmänhet föga vackert, när studenterna skulle sjunga på Lundagård, den lummiga parken vid universitetet, vilken på den tiden var omgiven av en hög mur. En student, som själv deltog i studentlivet vid början på 1830-talet, har lämnat följande skildring av den första maj och den sång, som då av studenterna utfördes: ”1 skymningen samlades man på Lundagårdi smärre kretsar; varje kotteri gick för sig och sjöng sin visa på sin egen behagliga melodi, och totalintrycket av dessa sånger från varje vrå av Lundagård bildade tillsammans ett enda oljud. När någon gång alla flockarna kunde förenas, hade man två sånger, i vilka alla kunde deltaga: 'Det gamla Göta lejon’ samt 'Uti Kalmare stad det finnes ingen kvast’. Men då ingen sångförening fanns, sjöng en var för sig, och det hände ofta, att, när man i första ledet sjöng om 'Göta lejon’, höll man i det sista på med 'Kalmare stad’. För de promenerande utanför muren lät denna studentsång snarast som en kör av underjordens andar.” Det var sålunda högt på tiden, att någon kom, som kunde förena sångarna och få en ordnad sång till stånd. Denne studentsångens förste ordnare blev den sedermera så berömde naturforskaren Sven I./Ovén, som av de olika landskapsföreningarnas sångare hopbrakte en kör. Han lämnade dock snart ledningen ät Otto Lindblad, och denne bildade år 1833 det s. k. Lilla Sångsällskapet. Först sjöngos några tyska kvartetter, d. v. s. sånger för fyra stämmor, men så småningom började Lindblad själv skriva musik. Han berättar, hur det gick till, när han komponerade en av sina första sång-er. En vacker vårmorgon blev det ynglingen för kvavt inne i den lilla studerkammaren. Solen stack fram och sken genom rutan. Han sprang upp och fann, att "vintern rasat ut bland våra fjällar”, och denna sin tanke och känsla uttryckte han ien sång, till vilken man med glädje lyssnade, när den hunnit inövas.

Till sången stod hans håg mer och mer, och fiolspelet upptog också en stor del av hans tid. Men med studierna gick det sämre. ”Han filar för mycket pä fiolen”, sade en av professorerna. När han var färdig med sin kandidatexamen 1836, fick han tämligen klena betyg. Från universitetslärarna, vilka ej hade sinne för det sköna i tonkonsten, rönte Lindblad föga uppmuntran för sin sång. Han hade emellertid hunnit så långt, att han skulle blivit magister år 1838, men strax innan han var färdig, insjuknade han i kopporna. Ett halft års tid hölls han fjättrad vid sj ukbädden i denna förfärliga sj ukdom, och under en lång tid var han till och med blind. Hans enda förströelse och tröst blev nu den kära fiolen. Allt tydligare stod det klart för honom, att han var ämnad för musiken och ingenting annat. Sedan han tillfrisknat från den svåra sjukdomen, stiftade han Lunds Studentsångförening, en större sammanslutning än Lilla Sångsällskapet.

Under de närmast följande åren ägde de nordiska studentmötena rum. Studenter från Uppsala, Lund, Kristiania och Köpenhamn stämde möte och förbröd-rade sig med varandra. Tal höllos för Nordens enhet, och sånger sj ungos i det oändliga, och nu visade det sig, att Lindblads sångare sjöngo så vackert, att de utmärkte sig framför

alla de andra. Självblev han erkänd som den skickligaste sånganföraren i hela Skandinavien, och ett påtagligt erkännande av detta fick han vid det andra nordiska studentmötet, när konung Oscar I på Drottningholm gav en fest för alla dess deltagare. Då det där var fråga om att sammanslå de fyra sångkörerna till en, räcktes taktstaven åt Otto Lindblad med orden: ”Når nordisk kvartett-sång utföres, är Otto Lindblad dess självskrivne anförare.”

På den tiden vistades i Lund flera unga skalder, och till deras dikter satte Lindblad musik. De mest bekanta bland dessa äro Herman Sätherberg, Carl Strandberg och Gustaf Nyblæus. Det är just Sätherberg, som skrivit orden till ”Vintern rasat”. Carl Strandberg, en av den tidens största diktare, som skrev under märket Talis Quaiis, har författat orden till Stridsbön, ”Du, som världar har till rike” och flera andra av Lindblads sånger. Den mest kända är den nämnda ”Ur svenska hjärtans djup en gång”, som skrevs till firandet av konung Oscar I:s tronbe-stigning, och den s junges än i dag över hela Sveriges land som hyllningssång åt monarken. En annan av Lindblads allra vackraste sånger, till vilken Nyblæus diktat orden, är Dalkarlasång, ”Jag vet ett land långt upp i höga nord”. Nyblæus har även författat texten till den anslående marschei ”Ur Ossi-ans dunkla sagovärld ditt Oscarsnamn emot oss klingar”, som tillägnades konung Oscar I.Hur uppburen Otto Lindblad var blund sina sångare och hur dessa fröjdade sig åt tillkomsten av hans nya sånger, har Herman Sätherberg skildrat i sina lev-nadsminnen sålunda: ”Huru väl förstod han icke att underhålla värt intresse för sångövningarna sä väl genom sitt varma nit som lockelsen av nyhetens behag, dä han emellanåt överraskade oss med sina nyaste tondikter, dem han önskade inom sångföreningen avprova, innan de utgingo till allmänheten! Och hur strålade icke av fröjd hans blida ögon, då man lyckades till hans belåtenhet utföra de nya styckena!”

Icke sällan skrev Lindblad både ord och melodi; så är t. ex. förhållandet med Sångfåglarna, en utsökt vacker tonskapelse, som alltid väcker hänförelse, då den sj unges. Ångbåtssång, ”Sätt maskinen i gång, Herr kapten”, med ord av Lindblad själv, tillhör likaledes de mera kända och omtyckta av hans tondikter.

Av Lindblads sånger må icke förglömmas kvartetterna ”Orfeus sjöng vid lutans toner” och ”Till skogs en liten fågel flög”, tvenne äkta pärlor bland våra svenska musikskatter.

Det övervägande antalet av Otto Lindblads tonskapelser var kvartetter, och det är de, som ännu leva kvar och sjungas, men han har även skrivit en hel del sånger för en röst vid piano. Förr i tiden voro många av dessa sånger allmänt sjungna och omtyckta, men numera äro de flesta av dem bortglömda. En och annan av dem kan man dock ännu i dag fåhöra, såsom ”Livdrabanten och kung Lrik” och ”Trollhättan”.

Med detta muntra och glada sängarliv trivdes Lindblad utmärkt, och man skulle tro, att den person, som diktat så vackra och glada sånger, inte skulle haft några bekymmer. Så var dock ej förhållandet. Vi ha redan nämnt, att de lärda professorerna inte betraktade honom och hans sång alltför välvilligt, och härtill kom, att han hade svårigheter att skaffa sig livsuppehälle. Någon lön hade han inte för allt sitt arbete med att inöva sångerna, och de tillfälliga inkomster han kunde skaffa sig räckte inte långt. Oegennyttig som han var, behöll han nästan aldrig själv något av det som inflöt av hans konserter.

En sommar företog Lindblad tillsammans med tre andra sångare en konsertresa genom hela södra och mellersta Sverige. Stad efter stad besöktes, och överallt, inte minst i huvudstaden, väckte de fyra lundensarna hänförelse genom sina toner. De skördade både ära och guld för sitt besvär, men inte ett öre stannade i deras egna fickor, utan hela inkomsten, uppgående till 1,500 kronor, överlämnades såsom bidrag till byggnadskassan för studenternas hus i Lund, det s. k. Akademiska föreningen. Detta hus blev färdigt och invigdes under stora högtidligheter år 1851 och har sin plats mitt emot universitetet.

Lindblad var en ivrig jägare och en duktig sportsman. I synnerhet var han skicklig i simning. En

2 — Svenska tondiktare.gång visade han ett utmärkt prov på sin färdighet i denna idrott, då han vid badning i Lommabukten utanför Lund simmade fatt en vildsvan, som han infångade med blotta händerna. Denna svan tog han med sig till Lund, där den förvarades i en gammal klosterdamm i en av stadens trädgårdar och där den länge var föremål för nyfikna betraktares blickar.

Äntligen hade Lindblad blivit filosofie magister 1844, men någon befattning hade han icke. Därför såg han sig

nödsakad att söka en klockaretjänst, som var ledig i Norra Mellby i Skåne. Han fick också platsen och tillträdde den år 1847. Och sålunda gick spådomen vid hans födelsestund, att han skulle bli klockare, om han finge leva, i uppfyllelse.

Men nog var det egendomligt, att ingen kunde komma den snillrike och ädle sångaren till hjälp och att hans musikaliska begåvning icke blev mera uppskattad, än att han måste leva undangömd i en enslig landsbygd.

Det kändes ganska vemodigt för honom att nödgas lämna Lund och att skiljas från alla kära sångar-kamrater och övriga vänner och slå sig ner i det torftiga klockarbostället. Han fick nu varje söndag stå och ta upp psalmerna, utan orgel, i tvenne kalla och fuktiga kyrkor. Men Lindblad höll modet uppe. Enkel och anspråkslös som han var, fann han sig snart till rätta. Han sökte förströelse i sin älsklings-idrott, jakt, som han nu hade rikligt tillfälle att ägnasig åt. I närheten av hans hem fanns många herrgårdar, och överallt var Lindblad en gärna sedd gäst. Musiken följde honom, vart han kom, och sångaftnar

Lund före 1837. Huset närmast till höger Thor Anderssons.

i mindre stil anordnades. På så sätt kom han att verka för tonkonstens fromma även här ute på landsbygden.

Efter några år gifte han sig med Emma Andersson, dotter till en av hans äldre vänner från lunda-tiden, den godmodige värdshusvärden Thor Andersson, han som var så artig, att han alltid bad sina gäster om ursäkt, när det regnade. Under Lindblads studietid hade han sin rörelse i ett hus mitt emot domkyrkan, där Lindblad och hans sångarbröder alltsom oftast höllo till om aftnarna och sjöngo sina sänger. Det berättas, att Lindblad en gång som ung student hade tagit den li 11a flickan, som då var tre år gammal, på sitt knä och frågat henne: ”Vill du bli min lilla hustru, när du blir stor?” ”Ja, det vill jag visst”, svarade flickan och slog armarna om hans hals. i

Han förde nu ett lyckligt hemliv tillsammans med sin unga maka. Allt som oftast voro gäster församlade hos dem, och då var det naturligtvis musik och sång. Då och då kommo också kamraterna från Lund pä besök, och de gamla kära sångerna klingade då ut i bygden ofta långt fram på natten. Ibland for han till Lund och ledde en konsert och upplivade gamla minnen tillsammans med vännerna.

Men inte många år dröjde det, förrän glädjen och förnöjsamheten i det Lindbladska hemmet utbyttes mot sorg och bekymmer. Han hade ett enda barn, en liten dotter, som han höll mycket av, och då hon rycktes bort av döden, greps han djupt av sorgen häröver. Hans förut svaga hälsa hade ytterligare blivit undergrävd av fukten och kölden i kyrkorna. Då nu den stora sorgen kom, dröjde det inte länge, förrän han blev sjuk. Under 14 månader fick han nu ligga, till sängs, och äntligen en av de sista dagarna i januari 1864 kom döden som befriare från plågorna. Endast tre dagar före sin död hade han fullbordat sin sista komposition. Det var sången ”Minnets tempel”,som han kallade sin svanesång, och den blev sjungen vid hans grav av lundastudenterna.

Sverige hade mist en av sina ädlaste söner. Mycket gott och vackert har han givit oss. Hela vårt folk sjunger hans sånger och räknar dem som sina käraste skatter. Så länge det sj unges ”Ur svenska hjärtans djup”, skall därför hans minne leva i Norden, har det sagts. Och så länge vi sjunga hans friska vårsånger, känna vi något av den glädje och den hänförelse, som besjälade honom själv, då han skapade dem. Få ha såsom Otto Lindblad älskat den svenska naturen, och därför kunde han också dikta så vackert om den både i ord och toner. Ofta blev han så gripen av ett vackert naturskådespel, att han kunde direkt återgiva stämningen i en komposition. Så t. ex. gjorde åsynen av det storslagna vattenfallet, Trollhättan, ett så starkt intryck på honom, att han genast på ort och ställe skrev ner noterna till sången Trollhättan, och någon ändring behövde icke göras efteråt. Den förut nämnda ”Sätt maskinen i gång” skrevs och komponerades i en hast ombord på fartyget vid avfärden från ett studentmöte i Köpenhamn. Sångarna sammankallades, och de sjöngo sången från bladet, innan bläcket ännu hunnit torka. Anspråkslös och ädel som få var Otto Lindblad icke den, som framhöll sig själv eller hade någon tanke på erkänsla. Han endast skänkte med varm hand av sina rika håvor. För allt det vackra och ädla han gi-vit sitt land och sitt foik fick han ingenting tillbaka. Inga yttre utmärkelser tilldelades honom, utom att han kallades till medlem av Musikaliska akademien år 1857.

Under stora högtidligheter och med tondiktarens åldriga maka närvarande avtäcktes i maj 1908 en byst av Otto

Lindblad å Lundagård, där hans sånger först klingat och där de fortfarande skola klinga varje vår, framburna av nya ungdomsskaror.

Gunnar Wennerberg

Liksom Otto Lindblad var banbrytaren för studentsången i Lund, så blev Gunnar Wennerberg det för uppsalasången. Visserligen hade det funnits ordnad sång i Uppsala, långt innan Wennerberg kom dit, men det blev dock genom honom som uppsalasången fick sin egentliga uppryckning, och av honom erhöll densin bestämda prägel, en prägel, som den delvis fortfarande äger.

Gunnar Wennerberg föddes den 2 oktober 1817 i Lidköping, där fadern, Gunnar Wennerberg d. ä., som tillhörde en gammal västgötasläkt, var prost. Om honom berättas det, att han en gång som ung vid de kungligas uppehåll i Uddevalla fick den stora äran att spela schack med drottning Hedvig Elisabeth Charlotta, Carl XIIIis gemål, och att han då gjort ett så gott intryck, att hon utlovade honom ett pastorat med snaraste, ifall han sökte det. Huru det än må förhålla sig härmed, säkert är emellertid, att Wennerberg kort därefter befann sig i Lidköping som välbeställd kyrkoherde. Modern hette Sara Klingstedt. Hon härstammade från Bohuslän och var känd för sitt friska och hurtiga väsen. I det trevna prästhemmet, som var bekant för sina goda, gammaldags seder och där uppfostran skedde med tukt och allvar, uppväxte äldste sonen, Gunnar, tillsammans med sina trenne syskon.

Med Wennerbergs tidigaste minnen är förknippad den till prästgården hörande stora trädgården. Här bland blommorna trivdes den lille gossen bäst, och här på gångar oeh gräsplaner brukade han leka med syskonen. När bären blevo mogna, ställdes det till med bärkalas för lekkamraterna, och så vidtogo lekar och upptåg på nytt. Till sist, när det började skymma, berättades sagor och spökhistorier.På andra sidan trädgården var landsvägen och nedanför den älven, som naturligtvis ägde en alldeles särskild tjusning och som lockade ungdomarna med rodd och bad på sommaren och skridskoåkning på vintern. Ännu lite längre bort hade de stranden av Vänern, där de kunde stå i timtal och tävla i att ”kasta smörgås”.

Ett annat starkt framträdande minne från barndomen var för Wennerberg musiken i hemmet. Båda föräldrarna voro begåvade med vackra röster och sjöngo ofta, och snart lärde sig barnen också att sjunga. De fingo så småningom undervisning i sång och musik av en gammal organist, och de lärde sig till och med att sjunga i stämmor.

När Gunnar vid 12 års ålder sändes till Skara skola, var det också trädgården och musiken i hemmet, som han saknade mest av allt.

Skolhuset i Skara på denna tid gjorde ett allt annat än inbjudande intryck. Det var ett stort och otrevligt stenhus i två våningar och utan eldstäder. Hela nedre våningen bestod av ett enda stort rum med bänkar utan ryggstöd och utgjorde klassrum för de fyra första klasserna. Både pojkar och lärare höllo mången gång under vintern på att förfrysa, och för att kunna hålla sig något så när varma fingo pojkarna sitta med ytterockar och vantar på under lektionerna.

Det var sed, att gossarna i småklasserna skullestiga upp klockan fem om morgnarna och väcka sina äldre kamrater samt göra upp eld i deras kakelugnar. På mångahanda andra sätt voro smågossarna förtryckta av de större skolgossarna. Trots dessa vedervärdigheter fann Gunnar sig dock snart till rätta på sin nya vistelseort och hade det gott och bra på allt sätt hos en fru Tengberg, hos vilken han var inackorderad. Hon hade en egen son, som hette Adrian och som var Gunnars skolkamrat.

Ofta kom Gunnars mor på besök, och det blev naturligtvis stora högtidsstunder för hennes Gunnar. Om ett av dessa besök berättas följande rörande historia, som är rätt betecknande för den unge gossen och hans sega ihärdighet.

”En gång hade prostinnan kommit åkande från Lidköping; det hade säkert vankats en hel del goda saker ur hennes medförda påsar, både till fru Theng-berg och till gossarna, och hela dagen hade varit som en glad högtid.

Fram på eftermiddagen spändes åter hästarna för den höga vagnen, och det var slut med det kära besöket; efter mycket avskedstagande och viftande rullade vagnen iväg. Men just då kom Gunnar ihåg, att han hade glömt att säga en mycket viktig sak, som det var alldeles nödvändigt att modern skulle höra, och som en pil rusade han efter vagnen. Han trodde han snart skulle hinna fatt den, om han bara sprang på. Avståndet minskades, och snart började han ropa, ty bara de märkte honom, såskulle de ju stanna. Men ingen märkte honom, ingen hörde hans rop; han skrek, han sprang, han tjöt, han måste hinna fatt dem! Prostinnan såg sig icke alls om, hon satt nöjd och belåten i sin vagn och tänkte på hur hennes gosse sett frisk och glad ut, och hon anade icke all den bittra oro han utstod ett stycke bakom henne. Och avståndet blev allt större, han var hes av skrikandet och utmattad av springandet, han tvärstannade — och såg vagnen försvinna bakom en krök av vägen. Då kastade han sig ned vid dikeskanten och snyftade, som om han aldrig i livet kunde bliva glad mer. När han kom tillbaka, sökte fru Thengberg trösta honom med sirapsmörgås.” Händelsen gjorde ett outplånligt intryck i hans sinne.

Med flit och allvar skötte han sina skolstudier men försummade därför icke lek och idrott. I synnerhet var det skridskoåkningen och snöbollskrigen på vintern, som intresserade honom. Det roligaste av allt var likväl lördagarna, då han fick komma hem till föräldrar och syskon i Lidköping. Och för dessa blev det nog inte mindre glädj e, då den pigge och hurtige gossen kom hem och satte nytt liv i huset.

Av kamraterna var Gunnar mycket uppburen för sitt skämtsamma och humoristiska sinnelag, men han ville gärna vara den styrande i sin klass och såg inte gärna, att han överträffades av någon. Han hade en god sångröst, varför han ofta fick ta upppsalmen vid morgonbönen. På gymnasiet bildade han tillsammans med några röstbegåvade kamrater en kvartett, som vid högtidliga tillfällen såsom skolavslutningar och dylikt lät höra sina toner.

Åren gingo, och snart närmade sig den tiden, då Gunnar skulle sluta sin skolgång och bliva student. Men sista skolåret fick han en svår nervfeber och måste upphöra med läsningen nästan ett helt år, så svag och klen var han efter sjukdomen. Han repade sig emellertid igen, så att han kunde resa till Uppsala, och där avlade han studentexamen med vackra betyg.

Genast vid sin ankomst till universitetet skulle den unge Wennerberg få tillfälle att lämna bevis på sin självständighet och oräddhet. Vid den tiden var det sed, att den som skulle inskrivas vid universitetet måste avlägga ed på att han till alla delar skulle följa vissa bestämmelser och föreskrifter. Dessa voro avfattade på 1600-talet och i många fall så föråldrade och orimliga, att det helt enkelt var omöjligt att åt-lyda dem. Wennerberg fann det ytterst motbjudande att avlägga ed på att han skulle fullgöra sådant, som han visste vara omöjligt, och vägrade att göra detta. Det blev stor uppståndelse, och det var på vippen, att Wennerberg icke blivit inskriven. Hans studiebana hade då blivit avbruten, men tack vare rektors välvilja och tillmötesgående ordnades saken så, att han slapp ifrån att avlägga eden och ställdes under kurators särskilda uppsikt. Längre framskulle Wennerberg åtskilliga gånger få ådagalägga, att han var en man, som följde samvetets röst och icke dagtingade med sin övertygelse.

Nu ägnade han sig med iver ät studierna, och då han var klen till hälsan, var det fara värt, att han skulle bliva överansträngd. Modern var också mycket orolig för sin Gunnar, som förde ett instängt kammarliv och som tidtals inte ville umgås med någon. Han var ofta svårmodig och stängde sig inne i sitt rum flera dagar å rad tillsammans med sina böcker. Han beskrives från den tiden som en lång och gänglig yngling med långt hår. Underligt klädd som han var, lär han ha gjort ett besynnerligt intryck, när han någon gång visade sig på Uppsala gator.

Wennerberg hade emellertid lyckligtvis kvar sin håg för musiken och 1‘ann omväxling och vederkvickelse genom att på lediga stunder ägna sig åt den. I synnerhet sedan han knutit vänskapsband med den unge tonsättaren Jakob Axel Josephson, började han studera musik på allvar, och han försökte sig till och med på egna kompositioner av religiös art.

Snart trädde han fram ur sin instängdhet och deltog så småningom i det sällskapliga livet i Uppsala. Många av professorshemmen öppnades för honom, såsom Geijers, Atterboms och Elias Fries’. Särskilt det förstnämnda, där musiken flitigt odlades och där snillet och vettet hade sitt hemvist, var en kär tillflyktsort för den begåvade studenten, som väckteuppmärksamhet på grund av sin härliga röst och snart gjorde sig bemärkt genom sin

utpräglade personlighet.

På våren 1838 gjordes ett uppehåll i Wennerbergs uppsalavistelse, då han mottog plats som informator för en ung son till baron von Essen på Munstorp i Västergötland. Han stannade här ett år och trivdes utmärkt på det vackra slottet. Friherrinnan von Essen var mycket musikalisk, och han hade rikliga tillfällen att idka musik tillsammans med henne.. På hösten 1839 tog han sin elev med till Uppsala och kunde sålunda själv, samtidigt som han undervisade honom, fortsätta sina universitetsstudier.

På den tiden fanns i Uppsala ett studentsällskap med namnet ”Juvenalerna”. Juvenaler betyder ungefär detsamma som ”de ungdomliga”, och medlemmarna i sällskapet hade också satt sig i sinnet att framför allt vara glada och ungdomsfriska. Allt tvång var bland Juvenalerna bannlyst, och såsom fria och ystra naturbarn hängåvo sig dessa ungdomar under upptåg, sång och glam åt stundens glädje.

Första gången Wennerberg såg Juvenalerna var vid en vårfest. Han omtalar, att de sutto i en skogsdunge vid Eklundshofsslätten, klädda till zigenare, och sjöngo en körsång.

”En samling av så uppsluppet glada ansikten hade jag ej sett förut, ej heller hört en så stämningsfull samklang av ungdomliga röster”, säger han. Genastkände han sig dragen till detta sällskap. Det dröjde inte många dagar, förrän han tillhörde detsamma, och snart skulle han bliva medelpunkten däri.

Denna händelse blev av stor betydelse för Wen-nerbergs utveckling som tonsättare och skald. När han kommit hem till sitt rum efter första juvenal-aftonen, var det ganska sent på natten. Rummet föreföll honom kvavt. Han kunde icke sova, och genom hans hjärna drog den ena bilden efter den andra förbi. Han fick ingen ro, förrän han slagit sig ner vid sitt klaver. Nu började bilderna samla sig till ett helt och togo sig uttryck i toner, och innan morgonen grydde, hade Wennerberg komponerat en sång. Det var den första juvenalsången, som på detta sätt kom till, och den åtföljdes snart av flere andra, vilka sjöngos av sällskapets sångare. Dessa, som i början voro ganska talrika, smälte alltmer tillsamman, och snart voro de endast tre, en tenor och två basar. Men några lämpliga sånger för dessa tre röster fun-nos egentligen icke på den tiden, och därför måste sådana skrivas. Wennerberg grep sig verket an, och sålunda tillkom sångsamlingen ”De tre”, vilken sedermera blev tryckt 1853.

Efter ytterligare ett par år lämnade tenoren Uppsala, och då återstod endast ”tvenne basar”, nämligen en uppländing vid namn Beronius och Wennerberg själv. För dessa två komponerade han en samling duetter, d. v. s. tvåstämmiga sånger, som fingonamnet Gluntarne. Beronius kallades bland kamraterna för ”glimten” (d. v. s. pojken) efter ett uttryck i en av de visor han brukade sjunga pä upplandsdialekt, och efter honom fingo sångerna heta Gluntarne.

Dessa sånger blevo mottagna med en hänförelse utan like av studenterna i Uppsala. Snart blevo de spridda genom avskrifter i hela landet, och överallt hälsades de med jubel. Wennerberg nödgades, till hälften mot sin vilja, att låta trycka dem, och de utkommo häftesvis åren 1849—1851. Sedan dess hava en mångfald upplagor av Gluntarne blivit tryckta.

De sista Gluntarne skrevos, sedan Wennerberg lämnat Uppsala.

I dessa duetter och växelsånger mellan glunten (Beronius) och magistern (Wennerberg själv) lämnar han ypperliga skildringar av studentlivet i Uppsala under 1840-talet. Han har här i ord och toner givit uttryck åt det lustiga och uppsluppna däri, såsom när han så dråpligt skildrar, hur glunten somnar mitt under en föreläsning, så att alla åhörarna brista ut i gapskratt och professorn får sluta. Eller när glunten förtvivlad utbrister:

”Nu har jag sprungit mig trött och fördärvad

Ur hus och i hus kring helaste sta’n”

för att uppbringa den summa, som behövs för attklarera ett lån. Magistern, som är hans något mera förståndige vän och rådgivare, lovar att hjälpa honom ur knipan, om han vill avgiva ett löfte att noga följa hans föreskrifter. Glunten avlägger löftet med glädje, men då han till slut får höra, att det gäller att gå och be sin stränga moster om pengarna och sålunda nödgas för henne bekänna sitt slöseri, blir han allt annat än glad. Men vad var att göra? Det

var enda utvägen ur förlägenheten. Säkerligen var det inte första gången hon fick träda hjälpande emellan.

Andra Giuntar, som utmärka sig för uppsluppen munterhet och glatt studentlynne, äro ”Magisterns misslyckade serenad” och ”Nattmarschen i S:t Eriks gränd.” I den misslyckade serenaden får man höra de båda studenternas förtvivlan över att de icke, hur vackert de än sjunga, kunna väcka den sköna, som de ägna sin hyllning. Till slut brister deras tålamod, de bulta och väsnas på allt upptänkligt vis, men förgäves. Hon blott fortfar att sova, och de båda uppvaktande ha haft sitt besvär förgäves.

Wennerberg hade emellertid även sinne för det allvarliga i studentlivet, och ibland kan mitt under ysterheten och skämtet till och med en stämning av bitterhet och svårmod framträda, såsom i ”Magisterns monolog” efter Gluntens avresa från Alsike,- dit magistern följt sin vän, efter det att denne tagit sin examen och för alltid skall lämna Uppsala:

3 — Svenska tondiktare.”Ack vad vårt liv är eländigt!

Finns någon fröjd på vår jordiska stråt, som ej börjas med ståt och så ändas med gråt?

Nämn en sällhet, som varar beständigt!”

i)e Gluntar, som kanske dock äro mest omtyckta, äro de som innehålla de stämningsfulla naturskildringarna. Bland dessa böra särskilt framhållas ”Slottsklockan” och ”En solnedgång i Eklundshofs-skogen”. Ett vackert natursceneri upprullas också i den allmänt kända sången ”Här är gudagott att vara”, som är inlagd i en av Gluntarne.

Något, som i hög grad bidrager till att Gluntarne blivit så omtyckta är, att Wennerberg i dem lyckats träffa den vanliga samtalstonen så väl. Ingenting är konstlat. Allt faller sig så naturligt. Och så har han förstått att på ett enastående sätt låta ord och musik smälta samman till en enhet.

De unga prinsarna Carl, sedermera konung Carl XV, och Gustaf, som vid denna tid bedrevo universitetsstudier i Uppsala, voro stora älskare av musik och sång och slöto sig till Juvenalerna. Med flera av dessa, särskilt med Wennerberg, blev prins Carl intim vän. Denna sin ungdomsvänskap blev han trogen hela livet, och som konung fick han ofta tillfälle att visa, att han icke glömt bort sin vän från ungdomsåren.I början av år 1846 hade Wennerberg blivit vald till anförare för ”Allmänna sången” såsom student-sångföreningen i Uppsala kallades. Som sådan kvarstod han dock endast en termin och kom därför inte genom denna sin verksamhet att få så stor betydelse för uppsalasången. Men så fick han det i stället så mycket mera genom sina kompositioner.

Han hade redan förut komponerat en kör, nämligen den vackra ”Bjöd så i Thule en konungased”, som skrevs 1844 vid Oscar I:s tronbestigning. Nu följde den ena körkompositionen tätt på den andra. Det var frihetshymner och fosterlandssånger, som alla mottogos med stormande bifall av sångarna och sedan av åhörarna. ”Det var i sanning upplyftande att se och höra den hänförelse, varmed dessa studentkörer mottogos, när de övades och först utfördes av Allmänna sången. Det var som om ett nytt liv inom studentvärlden hade begynt, som om nya ideal blivit uppställda att leva för”, skriver en av dem som var med och hörde dem vid deras första framträdande.

Snart blevo de kända och uppburna av hela Sveriges folk, och ännu i denna dag tillhöra de det bästa vi äga av svensk sång.

Vem har inte hört och känt sig hänförd av den mäktiga fansången: ”Stå stark du ljusets riddar-vakt”, med ord av uppsalaskalden Johan Nybom! Vilken gammalsvensk kraft och vilket högtidligt allvar präglar icke den härliga fosterlandshymnen: ”0 Gud,som styrer folkens öden”! Den mest kända och omtyckta av dessa körer är dock: ”Hör oss, Svea”, som nästan blivit en svensk nationalsång. Den skrevs, med ord av Wennerberg själv, år 1853, några år efter det han lämnat Uppsala. Ännu många fler körer skrev han, men det skulle föra för långt att uppräkna dem alla.

Det har förut framhållits, att det var Wennerberg, som kom att sätta sin prägel på uppsalasången, och den uppsvenska studentsången utmärker sig än i dag-för de egenskaper, vilka äro typiska för de Wenner-bergska körerna, nämligen manligt allvar och storvulen kraft. I motsats härtill har sången vid det sydliga universitetet

ansetts kännetecknas av lyrisk vekhet och idylliskt natursvärmeri, sålunda av samma drag, som utmärka Otto Lindblads tonskapelser. Det är givet, att denna olika karaktär hos den uppsvenska och den sydsvenska sången icke enbart beror på de nämnda kompositörerna och skillnaden dem emellan, utan det är väl snarast så, att Wennerberg i sina tonskapelser träffat just den grundstämning, som är utmärkande för Uppsverige, under det att Otto Lindblad på samma sätt i sina kompositioner fått fram det mest betecknande för sydsvenskt kynne.

Wennerberg har också komponerat sånger för en röst. De mest bekanta av dessa äro den mäktiga basarian, ”Jätten”, till Tegnérs ord, den vemodsfyllda ”Avsked” (”Så skiljas vi åt”) med ord av honom själv,den folkliga visan ”Fiskaren från Kinnekulle” samt den fosterländska soldatvisan ”För frihet, fädernesland och kung”.

Fastän Wennerberg ägnade så mycket av sin tid och sitt intresse åt sång och musik, försummade han likväl icke sina studier, utan dessa sköttes samvetsgrant. År 1845 blev han filosofie magister och året därpå docent vid universitetet i estetik, d. v. s. vetenskapen om det sköna. Då emellertid utsikterna att bliva professor inom rimlig tid voro ganska små, ansåg han det icke vara lönt att längre stanna vid universitetet utan sökte snart härefter en lektorstjänst i Skara, som han också fick och som han tillträdde 1849.

Det blev nog i börjah ganska dystert och enformigt för den unge lektorn i den lilla undangömda landsortsstaden. ”Att behöva lämna Uppsala, det var för oss som att gå i landsflykt”, var ett av hans yttranden.

Ej var det underligt, om han kom att sakna och längta tillbaka till sången och vännerna däruppe i lärdomsstaden. Han hade ju också i Glunten sjungit:

”Är inte Uppsala märkvärdigt bra bättre än alla andra städer här i Norden?

Jag vågar till och med påstå, jaha, bättre än någon annan plats på hela jorden.”

Men han ägnade sig med iver åt sitt arbete och fick snart rykte om sig att vara en utmärkt lärare. Hansundervisning var livlig och medryckande. Bland skolpojkarna var han fruktad för sin stränghet men också avhållen på grund av sin omutliga rättvisa och sitt käcka och hurtiga sätt. En gång under en lektion fick han erfara, att ingen kände till Neckens polska. Omedelbart sjöng han då med ljudelig stämma den vackra folkvisan till stor förnöjelse för sina unga åhörare.

Skvaller kunde han aldrig fördraga, något som framgår av följande händelse. En dag fick Wenner-berg i korridoren se, hur två pojkar a\ alla krafter höllo på att ge en tredje stryk. Han stannade och ämnade ge de två slagskämparne en tillrättavisning för deras oridderliga uppträdande att slåss två mot en samt frågade dem, vad som stod på. Den ene av angriparna var strax färdig med svaret: ”Han får smörj för han skvallrar.” ”Jaså, förlåt, då ska jag inte störa”, sade Wennerberg och gick sin väg.

Hans gamla värdinna från skoltiden, den goda fru Thengberg, fanns ännu kvar i Skara. Hon måste fortfarande livnära sig med att ha skolgossar inackorderade, och det kunde nog vara rätt påfrestande ibland att hålla humöret uppe, då de bråkade för mycket. Inte var det kanske heller så lätt att få ekonomien att gå ihop, då ungdomarna helt säkert voro synnerligen matfriska. Men så kom hennes ”gullgosse” från forna tider, den nye lektorn, och piggade upp henne med skämt och glam, och då glömdes alla sorger och be-Wennerberg på bal, omsvärmad av unga damer. Skämtteckning av en av hans vänner.kymmer. För Wennerberg voro dessa pratstunder hos gamla fru Thengberg det roligaste han visste.

Så levde han i minnet om sitt uppsalalfv, och den ena bilden rullades upp efter den andra för honom, när han på kvällen kommit hem på sitt rum och tänt sin lampa. Då slog han sig ner vid pianot och lät bilderna taga sig uttryck i melodier och ord. Det var de sista Gluntarne, som kommo till på detta sätt, och så livligt framträdde minnena för honom, att dessa Gluntar blevo lika verklighetstrogna och lika mycket uppfyllda av sann uppsalastämning som de föregående, så att ingen skulle kunna tro annat, än att de äro skrivna i Uppsala allesamman. Genom Gluntar-nes utgivande av trycket blev den unge skaralektorn i ett slag hela nationens gunstling, och ”gluntfebern” spred sig vida omkring. På en resa genom mellersta Sverige blev Wennerberg på flera ställen firad med storartade festligheter, och särskilt var han föremål för de unga damernas svärmiska beundran.

Även i våra grannländer blevo Gluntarne livligt uppskattade, särskilt i Finland och Danmark, där de ännu i dag höras med nöje.

Åren 1851—1852 företog Wennerberg en resa på statens bekostnad till Tyskland och Italien för att studera konst. Han kom under denna resa att stifta bekantskap med en mängd konstnärer. Tidigt hade han börjat samla konstsaker, och han ansågs vara en av Sveriges förnämsta konstkännare. Han hade juvarit docent i estetik i Uppsala och hade nog inte släppt tanken på att helt få ägna sig åt konsten.

Hemkommen från resan firade han sitt bröllop med sin ungdomsbrud, Hedda Cronstedt, som han lärt känna i Uppsala. Han levde nu i lugn och ro lyckligt tillsammans med sin maka i Skara. Mycket arbete hade han visserligen, kanske ej alltid av angenämaste slag, men musiken skaffade honom nu som förut förströelse. Hur det var, längtade han dock efter högre uppgifter, och framför allt önskade han komma till en ort, där han kunde få mera tillfälle att höra musik. Snart skulle han få sin önskan uppfylld.

När frågan om inrättandet av ett nationalmuseum för Sveriges konst kom på tal, vände man sig till Wennerberg, som var känd för sitt stora konstintresse. Han kallades till Stockholm på nyåret 1861 för att jämte fyra andra personer arbeta på planen med museets ordnande. Detta arbete varade ett par år, och det roade honom i hög grad.

År 1863 fick han på statens bekostnad göra ännu en utrikes resa för att studera de utländska museerna och för att öka sina konsthistoriska kunskaper.

Det var hans kunglige väns, från ungdomsåren, Carl XV :s avsikt, att Wennerberg skulle bliva intendent för nationalmuseum. Härav blev likväl intet, men år 1865 blev han åter kallad till huvudstaden, denna gång som byråchef inom ecklesiastikdepartementet, och nu lämnade han Skara och lektoratet för alltid. Han gjordesig nu alltmer bemärkt i det offentliga livet. År 1870 utsågs han till ecklesiastikminister och kom i egenskap av kyrkans och skolans högste målsman att genomföra en hel del förbättringar, särskilt på den högre undervisningens område.

Är 1875 avgick han från sitt ämbete och blev utnämnd till landshövding i Växjö. Tretton år därefter, år 1888, blev han åter ecklesiastikminister, och som sådan kvarstannade han denna gång i tre år.

Som riksdagsman tillhörde han första kammaren ifrån 1876 ända till sin död. Här gjorde han sig genast bemärkt genom sina varmhjärtade och väl formulerade anföranden.

Ivrigt arbetade han på att främja de sköna konsterna, och som statsråd verkade han särskilt 1875 för anslag åt svenska tonsättare. Visserligen fick han denna gången förgäves uppbjuda sina krafter, men äntligen vid 1893 års riksdag blev det honom förunnat att se målet uppnått.

Under sin andra ministertid förmådde Wennerberg riksdagen att bevilja anslag till ombyggnad av Konstakademien i Stockholm, och den nya byggnaden invigdes 1897.

Under de många olika värven i det allmännas tjänst bibehöll Wennerberg sin kärlek till musik och diktning. Hans kompositioner riktade sig med åren allt mer åt det religiösa hållet. Hans främsta tonskapelser på detta område äro musiken till Davids psalmersamt de båda oratorierna (större religiösa kompositioner för sång och orkester) ”Jesu födelse” och ”Jesu dom”.

Wennerberg har även utvecklat ett rikt författarskap. De mest kända av hans diktsamlingar äro ”Trollrunor”, som utmärka sig för ett fosterländskt, nordiskt kynne samt ”Romerska minnen”, innehållande minnen om stämningar från Rom. År 1881—85 utkommo Wennerbergs samlade skrifter i 4 band.

År 1850 hade Wennerberg erhållit Karl Johanspriset av Svenska akademien, och samma år hade han blivit invald i Musikaliska akademien. 16 år senare kallades han till medlem av Svenska akademien.

Många gånger under sin växlingsrika bana blev Gunnar Wennerberg firad av sina landsmän. Den högtidligaste och mest anslående hyllning, som kom honom till del, ägde rum i Uppsala på våren 1901, 50 år efter det Gluntarne hade blivit tryckta. Denna studenternas fest för den åldrige skalden och tonsättaren blev ett oförgätligt

minne för alla de närvarande, och en särskilt högtidlig prägel fick den genom de vackra och manande ord, som han då riktade till de unga. Bland annat yttrade han: ”Det var fordomtid en gammal sed, att åt en förtjänt man reste hans anhöriga en gravhög, dit han bars in med alla sina dyrbarheter. I unga ha samlat och tagit vara på alla mina dyrbarheter, som voro spridda vida omkring, och därför tackar jag eder. Högen står färdig, detåterstår blott för den gamle att gå ditin. Jag är villig, om också ej färdig därtill”, slutade han med av rörelse darrande stämma och tårade ögon, ”och det skall bliva mig en glädje att där drömma om att ännu finns förutsättningar för att Sverige skall bliva ett stort land”.

Det gjorde ett oerhört starkt intryck på alla att se den högreste, ståtlige åldringen, iklädd studentmössan, och att höra hans varma och fosterländska ord till den ungdom, som han höll så mycket av.

Kort därefter, den 24 augusti 1901, avled han i trakten av sin födelsebygd, å Leckö kungsgård, där han gästade sin svåger, greve Axel Rudenschöld.

Några dagar före sin död fick han här emottaga en sångarhyllning från deltagarna i det vid Leckö samlade nordiska studentmötet. Han var för svag för att kunna med ord besvara hyllningen, men såsom farväl tog han ljuset vid sitt sjukläger och förde det med handen sakta fram och tillbaka, och viskande yttrade han till de omgivande: ”Säg dem, att det är sista gången de sjunga för mig och att jag är glad, att studentsång är den sista musik jag hör i detta livet!”

Som vi sett, var Gunnar Wennerberg en utomordentligt mångsidig begåvning, och på alla de olika områdena av sin verksamhet har han gjort en ovanligt stor och betydelsefull insats. Ett drag som genomgår hela hans väsen och som satte sin prägel på hans personlighet framför alla andra, var hans stora, aldrig svikande fosterlandskärlek. Främst kom detta till ut-Wennerberg mottager studenternas hyllning i Uppsalatryck i diktningen och musikkompositionerna, men även i det politiska livet hade han mångfaldiga tillfällen att visa detta. I de stora meningsutbytena om Sveriges försvarsfråga inlade han hela sin kraft och vältalighet för att förmå riksdagen att gå med på en för Sverige lycklig och nödvändig lösning. Med flammande harm bekämpade han dem, som ville anlägga småaktiga och egennyttiga synpunkter på detta för vårt land så viktiga spörsmål.

Som en gärd av tacksamhet åt fosterlandsvännens, tondiktarens och skaldens minne ha stöder av Gunnar Wennerberg blivit resta både i Uppsala och i Stockholm. Den senare avtäcktes våren 1916 ute på Djurgården under tillströmning av tusentals åskådare.

För att sprida kännedom om Wennerberg och hans musik bildades 1919 i Stockholm ”Gunnar Wenner-bergssällskapet.”

Jakob Axel Josephson

Den 23 april 1847 är en betydelsefull märkesdag för vårt land. Den dagen slöt en av Sveriges ädlaste män, skalden och hävdatecknaren Erik Gustaf Gei jer, sina ögon för alltid. Ett egendomligt sammanträffande gjorde, att just på Geijers dödsdag skulleRunebergs ”Vårt land”, denna pärla i vår svenska diktning, bli känd av svenska folket. Det var nämligen den 23 april 1847 som de vackra, fosterländska stroferna stodo att läsa i Aftonbladet, och de väckte stormande hänförelse och gdädje i alla svenska sinnen. Ty fastän Runebergs hemland var Finland och dikten tillägnats dess folk, kunna vi dock med rätta räkna skalden till en av de våra och dikten som vår nationella egendom, då den skrivits på vårt språk och av en skald med svensk härstamning och svenskt sinnelag.

”Vårt land” diktades av Runeberg på sommaren 1846, och det dröjde inte länge, förrän den vackra dikten sattes i musik, vilket naturligtvis bidrog till att den hastigare än eljest blev känd i Finland. Redan samma år hade en finne vid namn Ehrström komponerat en melodi till ”Vårt land”, men denna melodi blev dock snart undanträngd av den, som två år därefter gjordes av den tysk-finske tonsättaren Fredrik Pacius. På denna melodi sjöngs ”Vårt land” första gången den 13 maj 1848, då Helsingfors studenter firade sin vårfest, och den framkallade sådant bifall, att den fick sjungas om och om igen. Finland hade fått sin nationalsång.

Snart härefter framträdde en svensk kompositör med musik till ”Vårt land”, och hans namn är Josephson. Denna musik är skriven för fyrstämmig manskör, och den lämpar sig onekligen bäst att sjungas på detta sätt, men den vackra melodien var så an-slående, att den inom kort blev känd och sjungen i hela Sverige även såsom unison sång.

Jakob Josephson föddes i Stockholm den 27 mars 1818 och var son till köpmannen Salomon Josephson och dennes hustru Beata Levin, båda av judisk börd. Familjen var fattig, och fadern hade stora svårigheter att draga sig fram med sin talrika barnskara. Han omtalas som en ädel personlighet med rik musikbegåvning, och denna begåvning visade sig ha gått i arv på sonen Jakob. Som skolgosse var han allvarlig med ett stilla, drömmande väsen. Hans största nöje var att läsa poesi, och han försökte sig också själv på att skriva vers. Redan tidigt började musikstudierna, och i skolan hade hans musikaliska anlag väckt så stor uppmärksamhet, att han vid den högtidliga Gustaf Adolf s-festen den 6 november 1832 fick det hedrande uppdraget att anföra skolkören i Klara kyrka, och det fastän han icke var mer än 14 år gammal.

Vid 17 års ålder kom Josephson till Uppsala och avlade där studentexamen på hösten 1835. Året förut hade fadern avlidit, så att något understöd från hemmet kunde den unge studenten knappast få, utan han fick nog ganska tidigt pröva på ekonomiska bekymmer. Själv har han omtalat, att han började sina universitetsstudier med 30 riksdaler, som en farbror hade skänkt honom. Så värst länge kunde denna summa väl icke hava räckt, och det är obekant, varifrån han

4 — Svenska tondiktare.fick medel till sitt uppehälle under de första terminerna.

I Uppsala stiftade den unge musikaliske och vittert intresserade studenten snart många bekantskaper, både bland kamrater och i stadens familj or. En av hans förtrognaste vänner blev en norrlänning vid namn Anders Sidner, något äldre än Josephson och även han mycket musikalisk. Umgänget med Sidner var för Josephsons utveckling av stor betydelse. Hos honom sökte och fann den unge och på sig själv osäkre ynglingen det stöd, som han så väl behövde. I alla bekymmer och trångmål vände Iran sig till vännen och erhöll alltid tröst och uppmuntran. ”Jag var som ett barn, som vid allt mitt görande och låtande nödvändigt måste höra hans mening först”, har han själv intygat. Då de båda vännerna voro skilda åt någon längre tid, brevväxlade de alltid flitigt och meddelade varandra allt som berörde dem, och ännu som gamla män skrevo de långa, utförliga brev till varandra.

Lika betydelsefull för Josephsons utveckling blev emellertid den umgängeskrets i Uppsala som han kom att sluta sig till. I överstinnan Malla Silferstolpes salong samlades på den tiden Uppsalas intressantaste och lärdaste män, sådana som Gei jer, Atterbom och Bottiger, och till denna fick snart den unge studenten tillträde. Man kan förstå, hur uppfostrande det skullevara för honom att få vara närvarande vid de snillrika samtal om konst och litteratur m. m., som här fördes.

En annan familj i Uppsala, med vilken Josephson kom i nära förbindelse, var landshövding Krsemers.För att skaffa medel till studierna fick Josephson om somrarna och även eljest giva musiklektioner, och bland hans elever voro också landshövdingens döttrar, Mathilda och Lotten.

Tidtals bodde han hos familjen på slottet i Uppsala, som är landshövdingeresidens, och under somrarna vistades han tillsammans med den på de vackra egendomarna Taxnäs i Uppland och Stenhammar i Södermanland.

I de natursköna trakterna kring dessa båda gods brukade Josephson ensam göra långa promenader, och under natursvärmeriet och drömmandet i skog och mark började hans musikaliska alstringslust vakna. Det var under vistelsen på Taxnäs sommaren 1838 som han komponerade sin första sång. Den har titeln ”Stormen” med text av skalden Bottiger och är en skildring av en förfärlig storm på havet mellan Åland och Finland. Denna Josephsons första tonskapelse blev emellertid icke tryckt, men han fortsatte nu att komponera, och på våren 1841 utkom i tryck det första häftet av hans sånger. Dessa voro 5 till antalet och hade alla skrivits under åren 1839 och 1840. En bland dem var den vackra, innerligavisan ”Bida, härliga blommande tid” med text av kompositören själv.

Dessa sånger blevo genast mycket uppmärksammade, och stor blev naturligtvis glädjen bland upp-salavännerna, då de funno, att den stillsamme och allvarlige ynglingen i deras krets gav löfte om sig att bliva kompositör.

Josephson var, som ovan blivit nämnt, en yngling med utpräglad allvarlig läggning, och alltifrån barndomen hade han, fastän tillhörande den mosaiska trosbekännelsen, känt sig dragen till kristendomen. Detta hade nog till stor del sin grund i att hans kristendomslärare, Pehr Axel Fröst, genom sin undervisning och sina predikningar, vilka Josephson ofta bevistade, förstod att sä fängsla sin unge lärjunge, att denne alltmer kände sig övertygad om kristendomens sanningar. År 1841 övergick han formligen till den kristna trosbekännelsen och lät döpa sig. Dopet försiggick i Solna kyrka utanför Stockholm och förrättades av Fröst, efter vilken Josephson tog namnet Axel. Bland faddrarne befann sig ingen mindre än Erik Gustaf Gei jer, och ett av dopvittnena var den sedermera världsberömda sångerskan Jenny Lind. Med henne hade Josephson stiftat bekantskap ett par år tidigare, och denna bekantskap övergick snart till en vänskap, som räckte hela deras levnad.

Fastän Josephson ofta fick avbryta sina studier för att giva musiklektioner och dessutom hade varitmusiklärare vid Katedralskolan i Uppsala — en befattning som han behöll till år 1843 — skötte han dem dock med flit, så att han redan 1842 kunde avlägga kandidatexamen, och samma år blev han filosofie magister, sedan han skrivit och försvarat en avhandling i ett musikaliskt ämne.

Hösten 1841 bildade Josephson ett sångsällskap i Uppsala med namnet ”Lilla Sällskapet” och blev sedan ledare vid dess övningar. En av medlemmarna i detta sällskap var Gunnar Wennerberg, med vilken Josephson från denna tid knöt de starkaste vänskapsband. Samma termin som han tog sin examen utkom ett nytt häfte sånger, och det blev mottaget med ännu större bifall än det första. I detta häfte ingå sångerna ”Stjärnklart”, som av många anses vara den allra vackraste av hans sånger, samt de båda ofta sjungna ”Tro ej glädjen” och ”Fågeln i november”.

På sommaren 1842 företog Josephson en resa genom mellersta Sverige. Först vistades han några veckor såsom musiklärare hos greve Kudensköldpå Leckö. Vistelsen här blev för honom mycket angenäm. Inspirerad av den härliga Vänern-naturen komponerade han här en av sina bästa sånger ”Längtan frän havet”, som han kallade sin Leckövisa. Efter kortare besök i Marstrand och Göteborg anträddes återresan i slutet av sommaren. Under denna tillbragtes några sköna dagar å egendomen Säby i Östergötland, och detta natursköna ställe blev honom så kärt, att det var medstort vemod han skiljdes därifrån. En ”Säbyvisa” blev naturligtvis skriven till minne av den angenäma vistelsen där.

På vägen hem till Uppsala gjorde han en påhälsning bos familjen Kræmer på Stenhammar, och här blev det nu åter musik och sång. Men plikten kallade, och redan efter ett par dagar måste Josephson skiljas från vännerna och fortsätta till Uppsala. Det var dock med glädje han återsåg universitetsstaden och åter tog itu med arbetet vid Katedralskolan.

Ett nytt häfte sånger, det tredje i ordningen, blev tryckt på våren 1843, och detta innehöll en hel del goda och värdefulla sånger med kompositörens egna ord, såsom ”Vårsång”, ”Om sommaren”, den ovan nämnda ”Längtan från havet” m. fl. och dessutom ”Det suckar så tungt uti skogen” till ord av skalden Bernhard Elis Malmström.

Vid denna tid började Josephson på allvar tänka på sin framtid och sitt blivande levnadskall. Musiken var ju det som lockade honom mest, men han hade icke tillförsikt nog, utan tvivlade ofta på att han skulle kunna uträtta något dugligt och värdefullt inom denna konst. Till slut övervann han likväl sina betänkligheter och bestämde sig för att ägna sitt liv ät musiken.

Då han nu på allvar beslutat sig för att bliva konstnär, ansåg han det vara nödvändigt för sin utbildning att göra en utländsk studieresa. Hans förhoppning attUtsikt över Uppsala på 1850-talet.få ett statsbidrag till resan slog fel, och han hade nog fått slå alla resplaner ur hågen, om inte en av hans ungdomsvänner trätt hjälpande emellan. Denna vän var Jenny Lind. Hon hade sjungit Josephsons sånger, och hon förstod, vilket värde det fanns i dem och vilken förlust det skulle vara för vår svenska tonkonst, om inte sådana anlag blevo tillvaratagna.

Vid pingsten 1844 höll hon, med biträde av andra vänner till Josephson, till hans förmån en konsert, som slog synnerligen väl ut. Han erhöll nu medel till en resa till Tyskland och Österrike, som påbörjades 1844 på sommaren. I Berlin, Dresden,Leipzig och Wien hade vår unge kompositör rikliga tillfällen att få höra den tyska

musiken, som nu stod på sin höjdpunkt. Han fick göra personlig bekantskap med många framstående kompositörer och utövare av musik, av vilka isynnerhet den tyske tondiktaren Mendelssohn kom att utöva stort inflytande på honom.

I Leipzig komponerade Josephson två av sina mest omtyckta sånger, ”Vårhälsning” (Nu klingar det i skog) och ”1 skogen vandrar jag gärna”.

På Jenny Linds bekostnad utsträcktes resan i augusti 1845 till Italien. Här njöt Josephson i fulla drag av landets skönhet, men han fick icke så stort utbyte i musikaliskt avseende som han väntat. Den kyrkliga musiken tilltalade honom mest, och den står ju också utomordentligt högt i detta land.

I Rom, som vid denna tid var en brännpunkt för detkonstnärliga livet och där han sammanträffade med en hel del framstående skandinaviska och tyska konstnärer, stannade han icke mindre än sju månader. I sina dagboksanteckningar har han utförligt skildrat sitt och umgängesvännernas dagliga liv här nere i Södern, och av dessa skildringar framgår, att musiken var det förnämsta föreningsbandet dem emellan. De stiftade till och med en skandinavisk sångförening, för vilken Josephson naturligtvis blev anförare. ”Den lilla skandinaviska sångföreningen gör småningom framsteg, och det kan då och då för minnets skull fröjda att höra gamla välbekanta sånger så långt från deras verkliga hemort”, skriver han bland annat. Ensamhetskänslan var nog icke främmande för den känslige tondiktaren, skild som han var från de kära vännerna hemma i Sverige, och det var ju inte så underligt, om han ibland hade förnimmelse av hemsjukans kval. Julaftonen firades tillsammans med konstnärerna, och vid julträdet sjöngs en visa med ord av bildhuggaren Molin och musik av Josephson.

Efter nära ett års vistelse i Italien återvände Josephson till Leipzig, den stad där han ansåg sig ha mest att lära och där han själv kände den största arbetsglädjen under hela resan. Här skrev han också en hel del nya kompositioner, vilka utkommo på ett tyskt förlag och i någon mån skaffade honom en tillökning i kassan.Det var fortfarande mest sånger och visor som han komponerade, ofta med ord av honom själv. Mera sällan ägnade han sina krafter åt utarbetandet av större musikverk.

På försommaren 1847 befann sig Josephson, efter tre års vistelse i främmande länder, åter i Sverige. Han slog sig först ner i Stockholm och verkade här i två år såsom dirigent för Filharmoniska sällskapet (det ”musikälskande” sällskapet). Under denna tid stod han i livlig förbindelse med alla de kära upp-salavännerna, och mångfaldiga voro de besök, som av honom gjordes i den gamla lärdomsstaden.

1849 skulle bliva ett betydelsefullt år för Josephson. Den 3 maj detta år blev han nämligen vald till direc-t o r m u s i c e s, så kallas med en latinsk benämning den person, som har sig anförtrodd studenternas musikundervisning i Uppsala. Det var helt visst med glädje som han mottog denna befattning, ty han älskade sitt Uppsala så högt, att han inte skulle känt sig fullt lycklig, om han inte fått leva och verka där.

Samma år på sommaren, strax efter utnämningen till director musices, företog Josephson åter en längre resa genom Sverige, denna gången genom Dalarna och Norrland. Den storslagna naturen i dessa nejder av vårt land gjorde starkt intryck på honom, och hans fosterlandskärlek fick ny näring. Det var också omedelbart efter denna resa som han komponerade ”Vårt land.”Redan samma år stiftade han Filharmoniska sällskapet i Uppsala. Detta sällskap gav årligen vid pingsttiden stora konserter, vilka väckte mycken uppmärksamhet både i Uppsala och vida däromkring.

Följande året blev Josephson vald till anförare för studentsången, men denna plats innehade han endast i två år. Med sitt stilla, allvarliga väsen passade han inte så bra till den; det fordrades nog en kraftigare vilja än hans och framför allt en person med mera yttre livsglädje och livlighet för att kunna behärska och leda de bullersamma och levnadsfriska studenterna.

Större betydelse för studentsången skulle han emellertid få som kompositör. De mest kända av hans manskörer äro, utom ”Vårt land”, den storslagna, men något tunga ”Rings drapa’” (Sitter i högen, högättad hövding), den vackra serenaden, ”Stjärnorna tindra re’n”, den muntra ”Vårsången” (Vårliga vindar draga) och den religiösa och stämningsfulla ”Requiem æternam” (Evig vila).

Josephson försökte sig även med framgång på verk av mera krävande natur. Bland dessa äro i synnerhet den 1844 komponerade ”Islossningen”, kör för mansröster, soloröster och orkester, samt ”Korsriddarne utanför Jerusalem”, kantat likaledes för kör, soloröster och orkester, som han skrev 1850, mycket högt skattade. Berömd är även hans Essdursymfoni för stor orkester.Även en stor mängd sånger för en röst vid piano komponerades under Josephsons första år som direc-tor musices. Av dessa märkas särskilt ”Värme och ljus” samt ”Den resande studenten”.

I dessa sånger finner man kanske bäst de drag, som äro betecknande för den Josephsonska musiken. Den veka och innerliga stämningen är den förhärskande. Melodien är enkel men vacker och anslående. Josephson har väl icke av någon svensk kompositör överträffats i melodifägring. Och han har dessutom förstått att synnerligen väl träffa det svenska i sina sånger. Ingen har heller såsom han lyckats fånga de sköna, svenska folkvisornas stämning.

Ofta diktade han själv orden till sina sånger. Och då dessa ord, som en av hans levnadstecknare så träffande har sagt, ”bära prägeln av samma värma, samma omedelbarhet som hans toner och alltid äro uttryck för hans eget inre personlighetsliv, så få dessa sånger en helgjutenhet, en kraft, som stundom verkar rent av gripande.” Av de 153 sånger till piano, som Josephson komponerat, äro icke mindre än 54 med text av honom själv.

Minst lyckade bland hans musikverk äro nog de, som han komponerat vid högtidliga tillfällen, såsom ”Sorgkantat vid Uppsala universitets minnesfest över konung Carl XV :s död” och ”Vid Uppsala universitets jubelfest den 5 september 1877”. Tydligen saknade han då den rätta inspirationen.År 1853 bildades av några musikälskande studenter i Uppsala ett sångsällskap, som kallade sig ”Orphei Drängar”, ett namn som togs efter Orpheus, sångkonstens gnid hos de gamla grekerna. Detta sällskap, vanligen kallat helt enkelt O. D., bestod av ett urval bland de bästa sångar-förmågorna i Uppsala. Följande år utsågs Josephson till anförare för sällskapet, och på denna post visade han sig vara rätte mannen. Med nit och intresse verkade han under återstoden av sitt liv i O. D. Han samlade de bästa rösterna, som funnos att tillgå, och under outtröttligt arbete utbildade han dem, så att rent förvånande resultat åstadkoms. O. D. blev snart känt för sitt goda utförande av vacker och gedigen musik icke blott i Uppsala utan i hela Sverige och snart även utomlands, och än i dag är det berömda sällskapet högt uppskattat för sin väl utförda sång. I O. D. var Josephson mycket uppburen, och själv trivdes han så bra bland dessa sina sångarbröder, att han yttrat, att han ej känt sig fullt förstådd förrän här.

Ännu en befattning skulle Josephson erhålla i Uppsala, och det var när han 1864 blev utnämnd till organist i domkyrkan. Med sin allvarliga och religiösa läggning och med sitt intresse för kyrklig musik kom han även att på denna plats utöva en välsignelserik verksamhet. Få äro väl de som med en sådan sam-vetsgrannhet som han skött orgelspelet. Dessutombildade han en kyrkokör, vilken genom sin sång gav lyftning och ökad skönhet åt gudstjänsten.

Till alla dessa uppgifter, som Josephson åtagit sig, kom, att han fick i uppdrag att hålla musikhistoriska föreläsningar vid universitetet, och dessutom gav han enskilda lektioner. Följden av denna kanske alltför rika praktiska verksamhet var, att på 60-talet en viss avmattning förmärktes i tondiktningen. Allt emellan-år utkom dock fortfarande en och annan tonskapelse av hans hand. Bland annat utgav han en religiös sångsamling med titel ”Zion, andlig musik för hemmet, skolan och kyrkan”, bestående av lättfattlig och enkel kyrkomusik från äldre och nyare tid jämte ett par bidrag av honom själv.

För allt det trogna och fruktbringande arbete, som Josephson nedlade vid sitt kalls utövande och såsom erkänsla för de värdefulla tonskapelserna rönte han mångfaldiga gånger uppmuntran, och med åren kommo allt flera utmärkelser honom till del. Så blev han 1857 kallad till ledamot av Musikaliska akademien. På 50-årsdagen blev han föremål för en storartad hyllning i Uppsala och erhöll vid detta tillfälle nordst järneorden. Och vid hans 25-årsjubileum som direc-tor musices tilldelades honom professors namn, heder och värdighet.

Josephson förenades 1858 i äktenskap med Hilda Augusta Schram men blev redan efter fyra år änk-ling. 1866 ingick han nytt äktenskap med Anna Charlotta Piscator.

Under större delen av sitt liv hade Josephson åtnjutit en god hälsa, och först då han uppnått 60-års-åldern, började han egentligen känna några krämpor. Mot slutet av 1878 blev han sjuk, så att han fick hålla sig instängd i sina rum i sex veckor, och en lång tid efteråt var han klen och skröplig. Han repade sig dock fram på sommaren följande året, men på nyåret 1880 blev han dålig på nytt. Han var emellertid inte sämre, än att han kunde sköta det dagliga arbetet. Den 16 mars var han närvarande vid en god väns begravning, och i den kyliga vårluften ådrog han sig en svår bröstkatarr, som snart övergick till en häftig lunginflammation. Redan efter få dagar hade han dukat under för sjukdomen. På aftonen den 29 mars avled han, omgiven av sina närmaste. Begravningen ägde rum den 3 april i Uppsala domkyrka, som till trängsel var fylld av människor, alla med sorgen målad i sina anleten. Särskild rörelse framkallade det, när hans eget ”Requiem” sjöngs av O. D., vackert och stämningsfullt som kanske aldrig förr.

Josephsons frånfälle var en smärtsam förlust för Uppsala. I över 30 år hade han här verkat och varit den ledande för stadens musikliv. Med outtröttlig energi och en sällspord hänförelse hade han gripit sig an de största uppgifter, och tack vare honom hadeuppsalaborna fått höra de stora utländska mästarnas verk, under hans skickliga ledning städse utförda på ett i allo värdigt sätt.

Det kan utan överdrift sägas, att det är tack vare Josephsons ihärdiga och målmedvetna arbete för tonkonstens främjande i Uppsala som denna stad ryckt upp till att bliva en av vårt lands förnämsta musikstäder.

Men ännu större var förlusten för landet, som nu miste en av sina verksammaste tondiktare. Hela det musikälskande Sverige stod också sörjande vid den älskvärde och avhållne mannens bortgång.

Men ett lever kvar, och det är det arv han efterlämnat åt oss i sina vackra, innerliga och melodiösa sånger. I hemmet, i skolan och i konsertsalen skola dessa sånger säkerligen aldrig upphöra att sjungas, och så länge de sjungas, skola de framkalla minnet av deras ädle upphovsman.

Prins Gustaf

Ett utmärkande drag för vår nuvarande konungaätt är den konstnärliga begåvningen. Carl XV :s käraste sysselsättning var målning, och han skulle sannolikt ha hunnit långt i utövandet av denna konstart, om inte hans konungsliga kall och förberedelsernatill detta lagt hinder i vägen för den grundliga skolning, som är nödvändig för att uppnå bestående resultat. Brodern, Oscar II, var en diktare av rang och har skänkt vårt folk flera vackra och anslående skaldeverk ; vi behöva blott erinra om den välbekanta dikten ”Östersjön”. Prins Eugen är en av Sveriges nu levande förnämsta målare, och prins Vilhelm synes ha fått i arv sin höge farfaders skaldebegåvning.

Även inom musikkonsten hava flera medlemmar av vårt konungahus ådagalagt verklig begåvning. Konung Oscar I var synnerligen musikalisk och har komponerat åtskilliga sånger, marscher, valser m. m. En betydelsefull insats på musikens område har gjorts av en av Oscar I:s söner, prins Gustaf. Han anses med rätta som en av våra mest framstående tonsättare, och vissa av hans kompositioner äro av den art, att de väl kunna betraktas som odödliga.

Den 18 juni 1827 föddes dåvarande kronprinsen Oscars och kronprinsessan Josefinas andre son, Gustaf Frans Oscar, hertig av Uppland. Mitt i högsommarens fägring, omgiven av den leende naturen vid Haga, slog han för första gången upp sina ögon. Vid hans vagga uttalade en av Sveriges störste vältalare, psalmdiktaren Johan Olof Wallin, den önskan, att den nyfödde fursten måtte bliva skönhetens och godhetens älskling, en önskan som till alla delar skulle komma att gå i uppfyllelse.

Föregående år hade kronprinsparets äldste son,Carl, kommit till världen, och redan två år efteråt, 1829, föddes tredje sonen, Oscar. Syskonkretsen vidgades ytterligare 1830 och 1831 genom födelsen av prinsessan Eugenie och prins August.

Kronprinsparet hade under större delen av året sin bostad i Stockholms slott, och deras våning var belägen i östra delen. Barnen hade sina rum med fönstren utåt Logården. Denna trädgård utgjorde en härlig lekplats för dem, och

de kunde här fritt springa omkring i gångarna bland rabatterna under vår och höst och tumla om i snödrivorna under vintern. Men sä snart någon spelade piano eller sjöng uppe i slottet, var det nästan omöjligt för bröderna att förmå Gustaf att komma med och deltaga i lekarna. Då ville han blott stå och lyssna till musiken.

Såsom ett bevis, bland andra, på huru prinsens tidigt utvecklade musikanlag togo sig uttryck, har anförts följande. Han upptäckte en dag, att när man kastade en liten sten mot de små glasrutorna i slotts-fönstren, frambragtes en ganska klar ton. Och då han gjorde om experimentet, erfor han, att från nästa krossade ruta framkom en ny ton. Om han nu kunde slå sönder två rutor hastigt efter varandra, erhölls två olika toner nästan samtidigt, och sålunda kunde han på detta sätt åstadkomma ett slags harmoni. Flera gånger hade den lille prinsen ägnat sig åt denna ”musik” på de lägst ner belägna fönstren, innanför vilka ingen människa vistades (ty eljesthade hans förehavande nog genast blivit upptäckt), då han överraskades av slottsfogden. Denne hade iakttagit de många sönderslagna fönsterrutorna och länge förgäves sökt få tag i gärningsmannen. Han visade sig inte ha det ringaste sinne för skönheten i ”musiken” utan förbjöd på det bestämdaste varje fortsättning härav och hotade att anmäla saken för prinsens fader, kronprins Oscar, om han ej bleve åtlydd. Och så fick Gustaf till sin stora sorg avstå från denna originella musikutövning.

Under de första barnaåren slöto sig helt naturligt de båda äldsta och mera jämnåriga bröderna Carl och Gustaf mest tillsamman. Hos bägge kunde man redan då spåra deras blivande karaktärsegenskaper. Carl var käck och manhaftig och ofta framfusig, Gustaf däremot var mera blid och känslig. Följande historia berättas från denna prinsarnas barndomstid.

En gång hade Carl slagit sönder en dyrbar vas och till straff därför fått några timmars arrest i ett av de rum, som han tillsammans med sina bröder be bodde. Efter att ha suttit tyst en stund gjorde sig hans goda lynne gällande, och han började sjunga och tralla i sitt fängelse, så att det hördes ut i det yttre rummet, där Gustaf satt och spelade på pianot. Gustaf närmade sig dörren till Carls rum och frågade honom, om det var så roligt därinne. ”Åh, alldeles gudomligt!” förklarade Carl. ”Men”, sade Gustaf, ”hur skall jag då bära mig åt för att få vara med omroligheten?” ”Jo”, svarade Carl, ”det skall jag säga dig: jag har slagit sönder en vas, maken till den står ännu kvar på pelarbordet i salongen; om du slår sonder den, så blir du nog också instängd här, och då skola vi roa oss tillsammans.”

Gustaf gjorde som hans äldre broder sagt honom och fick sin önskan uppfylld, och Carl behövde inte längre vara ensam.

Under somrarne brukade det unga furstehovet vistas på de kungliga lustslotten Drottningholm och Tullgarn. I synnerhet på det senare stället trivdes barnen utmärkt och idkade ett friskt och otvunget friluftsliv. De blevo vanda vid enkelhet och naturlighet, och särskilt deras moder var mån om att de skulle erhålla en vårdad och omsorgsfull uppfostran. Något dagdriveri tilläts icke; sträng noggrannhet ocii ordning iakttogs från barnens tidigaste år. Till lärare valdes de bästa krafter, som stodo att tillgå, och studierna bedrevos med allvar. Dessemellan fingo barnen deltaga i lantliga sysselsättningar, såsom hö-slåtter o. d. Idrotter försummades icke heller. Ett synnerligen omtyckt nöje av prinsarna var att leka soldat, och de bildade då en liten trupp på fyra man.

När de blevo äldre, roade sig de furstliga ungdomarna på lediga stunder med jakt och fiske.

En sommar under kronprinsparets vistelse på Tullgarn inträffade en händelse, som lätt kunnat bli ödesdiger. Prinsarne Carl, Gustaf och Oscar hade en dag,Prinsarna leka soldateråtföljda av en av deras lärare, begivit sig ut på en segeltur. Vädret var vid avfärden det allra bästa men slog hastigt om, så att en nästan orkanlik storm uppstod. De unga furstarna, av vilka ingen var särdeles kunnig i segelkonsten, ansågo sig så gott som räddningslöst förlorade. Efter oerhörda ansträngningar och tack vare prins Oscars rådighet lyckades det emellertid till slut att få båten i land vid en liten holme. Ovädret gick så småningom över, och de fyra seglarna kunde efter några timmar återvända till slottet, där man med största oro emotsåg deras återkomst och med bestörtning erfor den stora fara för vilken de varit utsatta.

För utvecklingen av prinsarnas konstnärliga anlag var vistelsen på de båda lustslotten med deras utomordentligt

vackra omgivningar helt visst av stor vikt. Både Carls håg för målning, Gustafs sinne for den musikaliska konsten och Oscars diktarhåg funno otvivelaktigt här i den vackra naturen riklig näring.

År 1843 fingo prinsarne Carl och Gustaf göra en resa till Östergötland och de sydligare delarne av Sverige, och de kommo då naturligen i beröring med en hel del personer. De beskrevos såsom ”levnads-friska, med reslig och utmärkt vacker växt, lyckligt utseende och sköna anletsdrag samt ett vänligt och öppet väsen, anspråkslöst utan tillgjord stelhet”.

Prins Gustaf hade kompositören Adolf Fredrik Lindblad till handledare i tonkonsten, och prinsens mu-sikaliska anlag började vid denna tid taga sig uttryck i egna tonsättningar.

På hösten 1843 undergingo Carl och Gustaf en prövning motsvarande studentexamen, och det var

Prinsarne Carl och Gustaf på föreläsning.

meningen, att de skulle börja studierna i Uppsala. Dessa studier blevo dock på grund av farfaderns, Carl XIV Johans, inträffade dödliga sjukdom uppskjutna, och först i oktober 1844 togo de sin början.

I Uppsala fingo de sin bostad vid Bäverns gränd, den s. k. Prinsgränden, i ett ganska anspråkslöst hus, som deras fader låtit uppföra åt dem.Prins Gustaf grep sig universitetsstudierna an med största iver. Föreläsningarna i sina ämnen bevistade han regelbundet, och att han noggrant följde dem från början till slut framgår av de anteckningar han fört. I synnerhet voro Geij ers föreläsningar i Sveriges historia föremål för hans stora intresse.

Av största betydelse för prins Gustafs utveckling blev det friska ungdomslivet i universitetsstaden, och de ovanligt rika gåvor han fått funno här sin rätta jordmån. Uppsala var vid denna tid en medelpunkt för sång och musik. Prinsen var en ofta sedd gäst i Geijers musikaliska hem, och från honom liksom från Wennerberg och Josephson, vilka samtidigt vistades i Uppsala, mottog han rikliga musikaliska impulser.

Begåvad som han var med en vacker tenorröst, deltog han med liv och lust i studentsången, den s. k. ”Allmänna sången”, och vid en av dess konserter uppträdde han som solist.

I sitt hem samlade prinsarne ofta en krets röst-begåvade, jämnåriga studenter, tillsammans med vilka de flitigt idkade kvartettsång, och de bästa bland rösterna utvaldes och bildade prins Gustafs ”mindre kvartett”, i vilken prinsen själv sjöng första tenorstämman. I den ”större prinskvartetten” deltog även prins Carl. Han var ej så musikalisk som brodern men hade en stark och djup basröst. Det gick glatt och otvunget till vid de tillfällen, då sångarna voro inbjudna till prinsarna, och det var knappast annatän tilltalsordet som skilde dessa från de andra studenterna.

Prinsarna deltogo även i de fester, som den gästvänlige landshövdingen Robert von Kræmer anordnade på slottet för sina vänner och till vilka även många studenter, i synnerhet sångare, voro inbjudna, och då hördes gärna från det så kallade ”sångar-hörnet” prins Gustafs välljudande tenorröst.

Den vänsälle och rikt begåvade prins Gustaf förskaffade sig flera hängivna vänner i universitetsstaden, och hans milda och intagande väsen tillvann sig allas hjärtan. Mången obemedlad student erhöll av honom den hjälp han behövde, ofta utan att givaren gav sig tillkänna.

Men icke blott samtida studentkamrater utan alla följande studentgenerationer stå i tacksamhetsskuld till prins Gustaf, ty det är han, som skänkt dem deras studentsång.

”Sjungom studentens lyckliga dag!

Låtom oss fröjdas i ungdomens vår!

Än klappar hjärtat med friska slag,

Och den ljusnande framtid är vår.”

Detta är inledningsorden till den sång, som numera är de svenska studenternas sång framför alla andra. Prinsen hade melodien färdig och vände sig till skalden Sätherberg med uppmaning att författa orden, vilket denne också

inom kort gjorde. Dessatvå konstnärer skapade så tillsammans denna sång, som ännu efter 70 år klingar lika friskt och omedelbart såsom ett uttryck för ungdomsglädjen.

Första gången studentsången blev bekant för den stora allmänheten var vid en konsert i Uppsala på våren 1852.

Ävenledes komponerade han den livliga och medryc kande musiken till Sätherbergs vårsång ”Glad såsom fågeln i morgonstunden”, som ännu idag är en av stu-dentsångarnes mest omtyckta sånger.

Musiken tilldrog sig- alltmera hans håg och utfyllde så gott som alla hans lediga stunder. Han utvecklade i synnerhet under åren 1844—1850 en riklig musikalstring, icke blott inom kvartettsången. Åtskilliga solosånger och marscher förskriva sig även från denna tid. Bland solosångerna märkas den melodiskt anslående ”1 rosens doft, i blomsterlundens gömma”, som blivit synnerligen omtyckt. Den förefaller kanske numera en smula gammalmodig, men den är ytterst betecknande för sin tidsålder, den s. k. romantiska. Svärmeri och känslofullhet, ofta till övermått, utmärkte både litteraturen och musiken under denna tid.

Vidare har prins Gustaf tillsammans med tonsättaren Ivar Hallström komponerat musiken till Sätherbergs komedi ”Vita frun på Drottningholm”, som blivit uppförd några gånger på Kungl. teatern.Dc mera allvarliga sysselsättningarna blevo emellertid icke åsidosatta för musikintresset. Prinsen hade vid unga år blivit inskriven i armén. För de militära övningarna visade han stor håg, och dessa bedrevos jämsides med den bokliga utbildningen. Han avancerade så långt, att han år 1850 befordrades till överstelöjtnant.

På hösten 1846 företog prins Gustaf tillsammans med kronprinsen Carl en resa till Tyskland. Färden ställdes först till Berlin och sedan till Dresden och München, i vilka båda städer de rika konstsamlingarna voro särskilt föremål för hans intresse. Härefter besökte han Tyrolen och Schweiz, överallt med livlig uppfattning av vad han iakttog och med vaket sinne för skönheten i natur och konst.

Under flera olika perioder studerade prins Gustaf i Uppsala, de sista gångerna tillsammans med sina yngre bröder, Oscar och August. Även vid Kristiania universitet idkade han studier, och dessutom deltog han i arbetet i åtskilliga ämbetsverk i Stockholm, för att han skulle kunna sätta sig in i forvaltningsmaskineriet.

För fäderneslandets historia hyste han ett livligt intresse och var under sin sista vistelse vid Uppsala universitet sysselsatt med att utarbeta en skildring av 1655 års riksdag. Detta arbete blev emellertid aldrig fullbordat. Han gjorde även förberedande samlingar till trettioåriga krigets historia.Somrarna tillbragtes tidvis på prinsens egendom Stjernsund med ett utsökt läge vid norra änden av Vättern i närheten av staden Askersund. De härliga naturomgivningarna här stämde honom till nya kompositioner. En bland dessa är sången ”Farväl” (Du undersköna dal), vilken man ännu ibland hör sjungas. Till flera av sina sånger författade han själv orden.

Eftersom åren gingo, förmärktes en alltmera allvarlig stämning hos prins Gustaf, och det föreföll, som om han haft förkänningar av dödens annalkande. Denna allvarsstämning kom även till uttryck i hans tondiktning. De tidigare av hans kompositioner kännetecknas i allmänhet av ett glatt och livligt skaplynne, men de som härröra från hans sista levnadsår bära en omisskännlig allvarsprägel och utgöras till största delen av sorgmarscher och tonsättningar med religiöst innehåll.

Den vackraste pärlan bland tondikterna från denna period är utan tvivel musiken till psalmen 451, ”Mina levnadstimmar stupa”. Melodien är så helgjuten och så målande för den stämning, som orden innebära, att den icke kan undgå att stämma åhöraren till andakt och lyftning.

På sommaren 1852 åtföljde prins Gustaf tillika med drottningen och prinsessan Eugenie sin fader till Kissingen i Tyskland, där denne, vars hälsa länge varit vacklande, skulle genomgå en brunnskur. Kuren hade god verkan och åstadkom en avsevärd för-bättring i konungens hälsotillstånd, och familjen återvände med de ljusaste förhoppningar mot Norden.

Hemresan ställdes över Norge. På sjöresan mellan Lübeck och Kristiania uppstod en häftig storm. Prinsen, som redan förut kände sig illamående, kunde icke förmås att stanna under däck, utan satt uppe nästan hela resan och ådrog sig på detta sätt en svår förkylning. Vid ankomsten till Kristiania kände han sig så nedsatt, att han måste

intaga sängen. I början ingav tillståndet ej några större farhågor, men snart tog sjukdomen en allvarlig vändning. Febern tilltog, och efter endast några få dagar avled han, den 24 september 1852.

Man kan tänka sig, vilken sorg denna händelse skulle framkalla i konungafamiljen. Prins Gustaf var ”solen i konungaborgen”, har man sagt. I denna kom nu musiken och sången att tystna, och sorgen lade sig tung över prinsens närmaste.

Men ej blott dessa, utan två hela folk, Sveriges och Norges, stodo sörjande vid hans bår. Stor var bestörtningen bland den studerande ungdomen i Uppsala, när dödsbudet blev bekant. Med florbehängda standar i spetsen tågade studenterna till Odinslund, där sorgeposten tillkännagavs, varefter några allvarliga sånger avsjöngos. Aldrig har väl någonsin en kårmedlem varit mera omtyckt och avhållen under livstiden och mera begråten vid sin död. Sällan har en blygsammare och ädlare karaktär tillhörtden studerande ungdomen. Som ett vittnesbörd både om hans egen anspråkslöshet och om hans stora sympati för studenterna kan anföras, vad han en gång-yttrade om sina tonsättningar: ”Jag sätter icke något stort värde pä mina obetydliga sånger men är glad, om de vänligt upptagas och sjungas, helst av studenterna, emedan de göra dem vackra, ty de sjunga icke med strupen blott utan med hjärtat, och så är meningen.”

Sedan jordfästningen ägt rum i Kristiania, fördes prinsens stoft till Stockholm, och under tonerna till hans egen sorgmarsch fördes han till liiddarholms-kyrkan, där han gravsattes i Carolinska gravkoret.

År 1853 utgavs en tryckt upplaga av prins Gustafs samlade tonverk. Denna upptager ett betydande antal kompositioner, och ändock innehåller den ej pä långt när alla hans musikverk. Det är i själva verket förvånande, att han hunnit med så mycket, då man tar i betraktande, att han vid sin död ej var mer än 25 år gammal och att han samtidigt ägnat sin tid och sina intressen åt så många andra grenar av den andliga odlingen.

Musikaliska akademien kallade honom till hedersledamot 1844.

På årsdagen av hans död 1854 restes på föranstaltande av Musikaliska akademien och några musikälskare en minnesvård med hans bronsbyst i Hagaparken.Nedanför bilden läses följande inskription:

Frans Gustaf Oscar, Sveriges och Norges arvprins, hertig av Upland. Minnesgärden ägnad sångarfur-sten, tondiktaren, konstbeskyddaren av Kongl. Musikaliska akademien och tonkonstens vänner.

Adolf Fredrik Lindblad

Sverige har haft två framstående tonsättare med namnet Lindblad. De voro nästan jämnåriga och verkade samtidigt, vilket gör, att de ofta bliva förväxlade med varandra.

Vi ha förut gjort bekantskap med Otto Lindblad, han som sjöng och diktade nere på Lundagård och

6 — Svenska tondiktare.som slutade sina dagar som klockare. Vi skola nu försöka teckna en bild av hans namne, Adolf Fredrik Lindblad, och jag är övertygad om att de, som läst om bägge dessa två svenska stormän, inte skola göra sig skyldiga till förväxling utan alltid kunna skilja dem från varandra.

Adolf Fredrik Lindblad, som för övrigt icke var släkt med Otto Lindblad, föddes den 1 februari 1801 i den minnesrika staden Skänninge pä östgötaslätten. Men inte hos sina föräldrar skulle han få uppleva de första barnaåren — fadern hade han aldrig sett, och från modern skildes han i sin spädaste barndom — utan det var hos fosterföräldrar som han blev uppfödd, och från dem erhöll han också namnet Lindblad.

Gossen synes hava rönt föga vänlighet från fostermoderns sida, men fosterfadern har han bevarat i tacksam och kärleksfull hågkomst. Denne intresserade sig för den lille Adolf Fredrik och omfattade honom med faderlig ömhet.

Lindblad har på sin ålderdom nedskrivit en skildring av sina barndoms- och ungdomsår. I denna skildring omtalar han, att ett av hans första minnen var, att han låg i en klädkorg vid fönstret och med undran blickade upp

till månen på den mörka himlen.

Underligt föreföll nog livet ibland för den lille gossen, som befann sig ensam utan syskon och utan att äga, såsom de flesta andra barn, en kärleksfull moders omvårdnad.Inte hade den lilla lantliga staden heller mycket förströelser att bjuda på, och det var ju då helt naturligt, att gossen skulle finna livet ganska enformigt och dystert. Då och då bereddes likväl omväxling i enformigheten, och det var vid de stora marknaderna, som då för tiden spelade en långt större roll än nu och som voro att betrakta som riktiga folknöjen.

En av dessa marknader inpräglade sig särskilt starkt i gossens minne, och det var tack vare en vid detta tillfälle uppträdande hundcirkus. Yi kunna så väl föreställa oss, huru jublande glad den lille gossen skulle känna sig, då han såg, huru hundarna hoppade genom ringar, dansade på två ben eller utförde andra konststycken.

Sin första undervisning erhöll Adolf Fredrik av en fru Rundborg. Iion behandlade honom med vänlighet, så att han alltid kunde med glädje erinra sig de första stapplande stegen på vetandets stig.

Vid sju års ålder förflyttades han till skolan i Vadstena, ”trivialskolan”, som skolorna för smågossarna på den tiden kallades. Här i den idylliska medeltidsstaden med det härliga läget vid sjön Vätterns strand trivdes han väl, och han berättar, huru han, uppfylld av högtidliga känslor, vandrade omkring i staden, där slottet, Blåkyrkan och Vättern gåvo honom hans första poetiska intryck. Kärleken till Sveriges natur började redan nu slå rot hos honom, denna kärleksom i framtiden skulle slå ut i füll blom och bära så rikliga frukter i den svenska tonkonsten.

Allt som oftast fick han komma hem till den avhållne fosterfadern. Denne tog honom då med på promenader utanför staden, lärde honom namnen på träden och sädesslagen m. m. Ibland kunde de två bege sig så långt i väg, att gossen blev trött och inte orkade gå tillbaka, men då tog fosterfadern och bar honom på sina starka armar. Med allt större tillgivenhet slöt han sig till denne sin beskyddare.

Men en dag inträffade en händelse, som kom att djupt ingripa i lille Adolf Fredriks liv. När han var åtta år gammal, blev hans mor gift med en tjänsteman i Stockholm, och då hon nu fått ett hem att ge sin gosse, var det en naturlig sak, att hon ville ha honom hos sig, och det beslöts därför, att han skulle komma till henne.

I en enkel fora och i ruskigt höstväder fick han färdas den långa och besvärliga vägen från Östergötland till Stockholm. Här gjorde han sitt inträde i den nya omgivningen, troligtvis med glatt sinne, då han ju skulle få vistas hos sin riktiga mor.

Men om lille Adolf med glada förhoppningar gjort sin entré i det nya hemmet, blevo dessa snart förvandlade till den djupaste bitterhet. Modern var kall och hård mot sin gosse, styvfadern hade inte mycket vänlighet för honom, och de två styvsyskonen betrak-tade honom med avundsamma blickar. Också sörjde han över att bära ett annat namn än dessa.

I huvudstaden var förstås mycket att se och förvåna sig över för en liten åttaåring, som inte sett större städer än Skänninge och Vadstena. Styvfadern hade en befattning vid de kungliga teatrarna, och han tog gossen ibland med till föreställningarna. Den första teaterpjäs han fick se hette ”Vestindiefararen eller Dygdens belöning”, men den tyckes inte ha slagit särskilt an på honom, ty enligt hans uppfattning hade hundspektaklet hemma i Skänninge varit ofantligt mycket styvare.

I Klara skola, dit han blev satt för att få sin uppfostran, trivdes han inte särdeles väl. Han hade föga håg för läsning och blev därför snart av lärarna betraktad som det svarta fåret i skolan. I synnerhet hade läraren i latin ett gott öga till den lille östgöta-pojken, som inte kunde reda sig så bra med de besvärliga latinska böjningsformerna, och av honom fick han uppbära både hån och stryk.

Detta tog hårt på gossen, och han kände sig allt mera olycklig. Hade han nu haft ett gott och vänligt hem som tillflyktsort efter de bittra erfarenheterna i skolan, hade det väl gått an. Men hemma kände han sig om möjligt ännu olyckligare än i skolan.

En gång, när han haft en riktig olycksdag och fått mera ovett än vanligt av lärarne, fann han det alltför svårt att återvända till hemmet, där han hade attemotse mera bannor och kanske även stryk, utan begav sig i stället ut på

strövtåg i staden. Han förirrade sig ner mot Strömmen och kom så till staden inom broarna. Han kände sig så olycklig, att tårarna började strömma nedför kinderna. I denna dystra belägenhet blev han observerad av en handlande, som skulle stänga för dagen och just höll på att sätta fönsterluckorna för sin bod. Av honom blev han införd i bodgossens kammare och fick redogöra för sin belägenhet. Nu föll det sig så, att det var litet svårt för honom att tala om att han slarvat med sina läxor och fått bannor i skolan, och i stället för att sanningsenligt berätta, hur det förhöll sig, dukade han upp en rörande historia, som gjorde ett djupt intryck, och det oförtjänta bifall han härvid fick, berättar Lindblad om sig själv, var hans hårdaste straff för den utflykten från sanningens väg.

Han fick sedan följa med till handelsmannens hem, där han fick vederkvicka sig med kål och frikadeller, vilket smakade honom så väl, att han ännu på gamla dagar med förtjusning mindes denna förplägning.

Hos handelsmannen fick han stanna några dagar, och han kände sig glad och lycklig hos honom. Snart var det emellertid slut även med denna fröjd. En kväll fick Adolf Fredrik följa med sin tillfällige välgörare till teatern för att åse en föreställning. Men döm om hans häpnad och förskräckelse, när han i en av de uppträdande igenkände styvfadern. Efter föreställ-ningens slut blev han igenkänd av denne och måste med eller mot sin vilja följa med till hemmet, vilket han lämnat som rymmare, och här väntade honom nu åter aga av den stränga modern.

En god sak hade emellertid denna rymningshistoria medfört, och det var att styvfadern, som nu troligen förstod, att gossen kände sig ensam och övergiven och att han borde omhändertagas en smula, hädanefter oftare tog honom med sig till teatern. Han fick ävenledes sluta med latinplugget i Klara skola och sattes i stället i Tyska skolan, där han fick lära sig tyska och räkning, och dessa ämnen lågo mera för hans håg.

Oaktat han sålunda fått en betydligt drägligare tillvaro, var det säkerligen med glatt hjärta han efter tre års vistelse i huvudstaden, när styvfadern dog, vände åter till fosterfadern i Skänninge.

Denne hade under tiden blivit änkling och var nu omgift med en prästdotter. Hon var en fint bildad dam, som kom att utöva ett gott inflytande på gossen. Han fick av henne lära sig skick och seder, och hon väckte hans intresse för poesi. En av familjens umgängesvänner, en doktor Wistrand, som spelade piano, eller klavér, som det hette då för tiden, lät honom för första gången ana, vilken tjusning det låg i musiken. Lindblad kan inte nog beskriva, vilken förtrollande makt doktorns spel övade på honom. Med nyfikenhet betraktade han de konstiga nottecknen, som dennespelade efter, och gossens stora önskan var nu att få lära sig dessa tecken. Detta gjorde han också inom kort, i det han fick taga musiklektioner för en organist i Skänninge.

Efter någon tid flyttade fosterfadern till Norrköping och slog sig ner där såsom handlande. Här sattes Adolf Fredrik åter i skola men gjorde inte heller nu några framsteg. Då gick det bättre med lektionerna i flöjt, som han fick av en direktör Alm. I dessa gjorde han sådana framsteg, att han till och med fick spela solo på en konsert.

I skolan gick det allt sämre, och Adolf Fredrik kallades allmänt för ”odågan”. För att han inte skulle öda bort tiden onödigtvis, tog fosterfadern honom då resolut ur skolan och ställde honom bakom disken i sin bod. Det visade sig emellertid snart alldeles omöjligt att använda honom här, då han genom sitt buttra sätt skrämde bort den ene efter den andre av kunderna.

I stället fick han nu sitta inne på kontoret och skriva i de stora räkenskapsböckerna. Men siffrorna kunde inte i längden tillfredsställa den musikhungrige ynglingen, utan han smusslade in mellan bladen i de stora böckerna notpapper, vilket han fullklottrade med noter. Han sysslade till och med med att komponera och skrev i hemlighet en flöjtkomposition, som så småningom blev färdig och även kom till utförande.Vid årets slut visade det sig emellertid, att hopsummeringarna i böckerna ej voro så väl utförda, som de bort vara. Med andra ord, vår yngling befanns vara oduglig även för detta arbete.

Då återstod för den bekymrade fosterfadern intet annat att göra med unge Adolf än att sända honom utomlands.

Kommer han väl ut och får reda sig på egen hand, skall han väl bli förståndigare och inse, att det inte går an att föra ett sådant lättingliv, resonerade denne.

Ombord på ett segelfartyg fick han nu begiva sig till den stora handelsstaden Hamburg vid Elbe, och här fick han anställning på ett skeppsklarerarekon-tor. Hans huvudsakliga sysselsättning bestod i att springa omkring i staden och inkassera räkningar.

Sina uppdrag utförde han här till belåtenhet, men han fick ingenting betalt, utan fosterfadern fick skicka honom pengar till hans uppehälle.

På lediga stunder tillfredsställde han sin längtan efter musik och hyrde sig efter en tid ett piano. Han hade även lyckan att förvärva sig ett par goda vänner, båda betydligt äldre än han, och dessa inverkade gott på hans utveckling och lärde honom känna den tyska poesin och musiken. En av dessa vänner gjorde honom förtrogen med den store tyske kompositören Beethovens verk, vilka gjorde ett outplånligt intryck på den svenske ynglingen och kommo att bli bestämmande för hela hans egen musikdiktning.Under musicerande och tankeväckande samtal till-bragte Lindblad sina aftnar tillsammans med dessa vänner, och han fäste sig så varmt vid dem, att det var med verklig smärta och under bittra tårar han skildes från dem, när han efter tre års vistelse i det främmande landet blev hemkallad av fosterfadern. Denne hade nu inte lust att längre betala för ynglingen utan tyckte, att det var på tiden, att han själv tjänade sitt bröd.

Han kom nu åter till Norrköping och sökte förgäves anställning såsom skrivare eller kontorist både där och i Stockholm. Det såg onekligen ganska mörkt ut för nittonåringen, som försökt sig på allt utan att lyckas med något och som endast hade håg för en sak, nämligen musiken.

Till slut fick han likväl plats på ett kontor i Norrköping, och samtidigt kunde han tillfredsställa sitt musikbehov genom att en god vän till honom lät honom spela så ofta han ville på sitt piano.

Lindblad fick vid denna tid visa nytt prov på sin kompositionsförmåga, då han vid en ung väns från-fälle skrev en begravningskantat, varvid dock, som han själv säger, ”folk rördes ej så mycket av musiken som av anledningen till den”. Lindblad hade emellertid nu klart för sig, att för honom endast fanns en bana att välja på här i livet. Musiken skulle han ägna sig åt och ingenting annat, och genom en lyck-lig omständighet kom han snart också att få den handledning som behövdes.

På egendomen Bleckenstad i södra Östergötland bodde prostinnnan Kerneil, som var kusin till Lindblads fostermoder. Hon hade en son, sångaren Per Ulrik Kerneli, som blev Adolfs intime vän och förtrogne, samt två döttrar, av vilka den yngsta, Sofia, längre fram skulle bli hans maka.

Hos dessa nobla och fint bildade människor umgicks Lindblad, och hos dem fick han även göra bekantskap med skalden Atterbom, med vilken han knöt vänskapsband för hela livet. Skalden uppläste sina dikter för den unge musikälskaren, och denne satte musik till dem.

Vad detta umgänge betydde för Lindblads hela livsutveckling och huru stort värde han själv efteråt satte därpå framgår av följande hans yttrande härom:

”Där på Bleckenstad”, säger han, ”slog min själ först upp sina ögon.”

På Atterboms uppmaning begav sig Lindblad nu till Uppsala, där han fick den första ordnade och sammanhängande undervisningen i musik under Hæff-ners ledning. I Uppsala gjorde han även bekantskap med Erik Gustaf Gei jer, som vid denna tid stod på höjden av anseende. Han var åtskilliga år äldre än Lindblad, vilket icke hindrade, att ett varmt vän-skapsförhållande uppstod mellan dem. Snillets eld hade de båda männen gemensamt, och så möttes de i sin hängivenhet för tonernas konst.

Lindblad blev under en tid upptagen i det Geijer-ska hemmet. Han tog här itu med de försummade studierna från skoltiden, och nu gick det bättre med dessa, ty han var en begåvad yngling. Det gällde bara, att han togs på rätta sättet. Med Geijers hjälp blev han inom kort student.

Samtidigt med de bokliga studierna arbetade han på sina kompositioner. Några av dessa utgav han 1824 tillsammans med en del sånger och ett pianostycke av Geijer med titel ”Musik för sång och pianoforte”. Lindblads bidrag utgjordes av sju sånger.

Det var korta och enkla melodier till Attérboms och andra diktares ord, och de återspeglade väl textens stämning och bådade gott om den blivande kompositörens begåvning.

Han hade nu fäst allmänhetens uppmärksamhet vid sig och sattes genom inflytelserika vänners förmedling i tillfälle att företaga en utrikes resa för att studera sin konst.

Det var först och främst tack vare den för konst och litteratur varmt intresserade överstinnan Malla Silfverstolpes förmedling som han fick resa till Berlin. Här fick han göra grundliga studier i tonkonsten under ledning av professor Zelter. Till studiekamrat fick han den senare så berömde tyske kompositörenMendelssohn. Denne var åtta år yngre än Lindblad, men han var synnerligen tidigt utvecklad och kom att utöva stort inflytande på Lindblad som tonsättare. Mellan dem uppstod en varm vänskap, och denna vänskap vidmakthölls sedan genom en livlig-brevväxling ända till Mendelssohns död.

Till omväxling i det ivriga studiearbetet ägnade sig Lindblad åt komposition, varvid han redan nu åstadkom en så vacker och ursprunglig tonskapelse som sängen ”Om natten”.

Vidare gjorde han vår vackra och egendomliga folkmusik känd i Tyskland genom att utgiva en bearbetning av tolv svenska folkvisor med tysk text.

Efter berlinvistelsen gjorde han ett kortare besök i Paris och återvände sedan till Stockholm, där han år 1827 öppnade en musikskola. Denna kom på förvånande kort tid i ropet och drog till sig elever från hela landet.

Ända till 1861 förestod han denna skola, och många av Sveriges största tonsättare, bland dem prins Gustaf, fingo här sin utbildning.

Då Lindblad år 1828 även erhöll anställning som lärare vid Nya Elementarskolan, ansåg han sina framtidsutsikter vara så ljusa, att han kunde bjuda sin fästmö, den förut omtalade Sofia Kernell, ett hem. Brölloppet ägde rum i maj 1828.

I det lyckliga Lindbladska hemmet samlades allt som oftast de gamla uppsala vännerna Gei jer och At-terbom; andra framstående män slöto sig till kretsen, såsom skalden Love Almquist, Gluntarnes diktare Gunnar Wennerberg och flera andra. Snillrika samtal och blixtrande skämt omväxlade med musik och sång. Och värden själv gjorde genom sin utpräglade personlighet ett starkt intryck på alla. som kommo i beröring med honom.

”Den, som haft lyckan”, säger en minnestecknare, ”att känna honom personligen, han skall förvisso icke förgäta den snillrike mannen med den imponerande gestalten, det stora huvudet med dess väldiga hårprydnad, de ömsevis ljungande och drömmande ögonen och den fint leende munnen med dess på en gång melankoliska och spefulla uttryck, men framför allt det blixtrande samtalet, när han kände sig värmd och tilldragen, och det älskvärt intagande, något fria, kanske ibland självsvåldiga sättet, som ingen fann stötande, därför att det var Lindblad.”

Jenny Lind hade under några av dessa år sitt hem hos Lindblads. Med sin underbart vackra stämma tolkade hon hans sånger först för den lilla kretsen i hemmet och sedan inför en allt större publik, tills de slutligen blevo föredragna ute i den stora världen och sålunda kända och erkända i hela Europa.

Lindblads tondiktning tog nu fart på allvar, och det ena sångstycket efter det andra blev komponerat. Av dessa sånger utgöras en stor del av naturskildringar, vilka genom sin enkelhet och naturlighet tj usade sam-tiden och inom kort förlänade Lindblad rangen av Sveriges förnämste viskompositör.

I nära anslutning till våra svenska folkvisor, dock utan efterhärmning av dem, förstod han att i toner och ord återspegla det för vår svenska natur karakteristiska. Han ägde förmågan att avlyssna och återgiva skogens susning, källans porlande och den nordiska sommarnattens ljuvliga stillhet. Sådana visor som ”På berget”, ”En vårdag”, ”En sommarmorgon” och många andra diktades, tonsattes och kommo ut i tryck.

Den utomordentligt vackra och ännu allmänt sjungna sången för manskvartett ”över skogen, över sjön” är en naturskildring närbesläktad med de nämnda solosångerna.

Ännu mera uppskattade, åtminstone i våra dagar, äro Lindblads folklivsskildringar. Ingen som har hört på rätta sättet sjungas ”Skjutsgossen” (Hopp! Hopp! Se så! Låt gå!) eller ”Sotargossen” (Hu, hu, hu! Jag fryser) har kunnat undgå att bliva hänförd av den friskhet och det sprudlande liv, som ligger i dessa båda tonskapelser. Den humor och det drag av skälmsk uppsluppenhet, som i dem är inneboende, måste verka medryckande på åhöraren. De bli därför aldrig gammalmodiga utan kunna njutas lika väl i dag, som då de först blevo utförda.

Många av Lindblads melodier funno vägen till de avlägsnaste bygder i vårt land, och somliga blevo såallmänt sjungna, att de av folket gällde för folkvisor. Så var fallet med den täcka visan ”Se konvaljerna små” och så även med ”Tidigt om morgon jag ilar till strand”.

Lindblads rykte som kompositör var nu i ständigt stigande. Utom de många visorna utkommo tvenne musikverk av större omfång, nämligen ”Om vinterkväll” och ”Drömmarne”. Dessutom skrev han tvenne symfonier, av vilka den vackraste och mest berömda är symfonien i C-dur, flera gånger utförd både i Sverige och i Tyskland.

Med operan ”Frondörerna”, vilken första gången utfördes på Kungl. teatern 1835, hade han mindre framgång, och den mottogs på det hela rätt kyligt både av kritiken och allmänheten. När den återupptogs efter 25 år, var dock mottagandet vida gynnsammare. Onekligen var ämnet, hämtat som det är från Frankrikes historia, icke i stil med Lindblads kynne. En operamusik till svenskt motiv hade otvivelaktigt varit mera lämpad för honom, och han hade verkligen också planer på att skriva en opera ”Blenda”, till vilken Fredrika Bremer författat texten, men den blev aldrig fullbordad.

Genom sin vackra, genialiska musik förvärvade Adolf Lindblad stora sympatier, och mångfaldiga voro de bevis på beundran och kärlek, som kommo honom till del från musikälskande landsmäns sida. Men han fick också röna skarpt mothugg. I mångt och myc-ket var han före sin tid i musikaliskt avseende, och för en del nyheter i harmonisering och stämföring stodo somliga av hans bedömare främmande. Avundsmän höllo sig också framme, som ville från-känna hans kompositioner nästan all konstnärlig halt. På 1840-talet togo angreppen i tidningarna mot Lindblad en synnerligen hätsk form och voro så nedsättande för hans verksamhet, att han kände sig ytterst nedstämd. Själv ville han icke taga till orda och tala i egen sak, och de uttalanden, som i vissa tidningar gjordes till hans försvar, förklarades värdelösa. Striden skulle avgöras genom att man vädjade till en utländsk musiker, och om denne uttalade sig till förmån för Lindblad, skulle man ge med sig och erkänna, att man varit orättvis i sin dom, förklarade man på motståndaresidan.

Den som blev utsedd till domare var den berömde tyske konstnären Spohr, och i det utslag, som av honom fälldes, fick Lindblad det allra största erkän-nande. Han gav vidare uttryck åt sin förvåning över att det bland Lindblads egna landsmän kunde finnas personer, som bedömde honom så skevt. De borde i stället vara stolta över att äga en så högt begåvad tondiktare, menade han.

Lindblad fick sålunda full upprättelse, men det var tydligt, att denna strid skulle göra ett pinsamt intryck på honom, och säkert är, att den kom att verka

7 — Svenska tondiktare.hämmande på hans musikaliska alstringskraft under en läng tid.

Så småningom inträdde emellertid lugnare förhållanden, och hans kompositionsförmåga tog ny fart. Det närmaste resultatet härav var bland annat de tvenne sängsamlingar, som lian utgav under titel ”Nya sånger” och som visa, att han icke saknade den forna konstnärliga ingivelsen.

De sista 14 åren av sitt liv tillbragte Lindblad på egendomen Lövingsborg i närheten av Linköping. Här levde han ett idylliskt lantliv bland barn och barnbarn i stilla tillbakadragenhet från världen, men ända in i det sista var han verksam som kompositör och skrev bland annat musik till Runebergs diktcykel ”Fänrik Ståls sägner”. Vidare utgav han under dessa sina sista levnadsår en samling med titel ”Nio visor av Elias Sehlstedt” ävensom nio sånger av den tyske skalden Heine för sång vid piano. En annan samling sånger från denna sista period av hans liv, med text av skalderna Bottiger, Topelius m. fl., utgav han under titel ”Aftonstunder i hemmet”. Även om dessa tondikter ej kunna mäta sig med hans tidigare verk, bära de dock vittne om att han ännu i ålderns höst ägde mycket av sin ungdoms livaktighet och skapareförmåga.

Vördad och avhållen av alla hade Lindblad sålunda en lycklig och arbetsrik ålderdom. Gamla vänner sökte sig ibland ut till hans lantliga fristad, och allaäro samstämmiga i det uttalandet, att han alltjämt hade kvar den forna konstnärsglöden och livligheten.

'Efter någon tids sjukdom avsomnade Lindblad den 23 augusti 1878, omgiven av sina närmaste. Hans grav reddes på Skeda kyrkogård.

Bland hedersbevis, som kommo honom till del, må nämnas, att han blev kallad till ledamot av Musikaliska akademien 1831 och att Svenska akademien tilldelade honom sin stora guldmedalj 1852.

En sällsynt helgjuten personlighet var Adolf Fredrik Lindblad, och ett konstnärstemperament av rätta slaget besatt han. Det storverk han uträttat för sitt land kan icke nog uppskattas och får aldrig- glömmas. På sångens och den enkla visans område ligger hans storhet, och även om han skulle överglänsas av senare kompositörer på detta område, må ihågkommas, att han dock var banbrytaren och att det är han som röjt vägen för svenskheten i vår sång. ”Lindblad kom som den nya dagen med solsken och strålande klar himmel; med honom var allt det färdigt, som låg och slumrade i folklynnet och dittills fått sitt renaste uttryck i våra folkvisor.” Så karakteriserar professor Carl Rupert Nyblom i sin minnesteckning den snillrike tondiktarens betydelse och gärning.

Han var en mångsidigt utrustad konstnärsnatur. Utom den rika musikaliska begåvningen ägde han även poetisk talang. Han skrev ej sällan själv texten till sina sånger, varigenom dessa erhöllo en sällsyntkonstnärlig helgjutenhet. Han översatte även flera operatexter till svenska.

Till Adolf Fredrik Lindblads minne sjöng en av hans landsmän så träffande:

”Vad vinden susar i den gröna lund, Vad fågeln kvittrar och vad vågen diktar, Vad blomman viskar uti vårens stund, Och vad det oskuldsfulla hjärtat biktar, Vad uti ungdomsblodet sjunger käckt: Allt klädde du, o skald, i toners dräkt!”

August Söderman

Svenskarna hava länge haft namn om sig att vara ett i hög grad musikaliskt folk. Svenska sångare och sångerskor ha spritt glans över Sveriges namn både i Paris, London och Berlin och till och med på andra sidan Atlanten, i Nordamerikas Förenta stater — vibehöva blott nämna namnen Jenny Lind och Kristina Nilsson. Men vår tondiktning har ej på samma sätt blivit uppmärksammad, ehuru den hade kunnat vara förtjänt därav. Våra vackra folkvisor äro visserligen högt uppskattade även i utlandet, men bland våra tondiktare är det endast ett ytterst begränsat fåtal, som blivit kända utanför Sveriges gränser. En ocli annan har dock lyckats göra sitt namn berömt, och bland dessa står August Söderman i främsta ledet.

Son till orkesteranföraren Johan Wilhelm Söderman, som bland annat skrivit öch arrangerat musiken till ett flertal skådespel, föddes Johan August Söderman i Stockholm den 17 juli 1832. Då han icke, såsom fadern hade hoppats, röjde några anlag för musik och inte visade lust för något annat heller, skickades han vid 11 års ålder till sjöss, men han kom ej längre än till Bremen. Här insjuknade han och blev därför sänd tillbaka till hemmet.

För att få utrönt huruvida det ändock inte slumrade några musikanlag hos gossen, sattes han nu i en privat musikskola, den Grundénska, och fick till en början lära sig spela piano. Men han var trög och visade fortfarande intet som helst intresse; då, med ens, vaknade hågen hos honom, och som en blixt bröt hans musiksnille fram. Han kastade sig nu med iver på musikstudierna. Utom piano lärde han sig spela violin och oboe och visade inom kort sådan skicklighet, att han vida överträffade alla kamra-terna. Under åren 1847—48 fick han fullfölja sina musikstudier vid Musikaliska akademien. Snart fick han också medverka i olika orkestrar, något som utan tvivel vidgade hans musikaliska blick och som blev honom till gagn, då han senare började komponera.

Endast 18 år gammal antogs han av direktör Stjernström såsom sånganförare och orkesteranförare för dennes teatertrupp. En ren tillfällighet gjorde, att den 18-årige ynglingen i en hast blev korad till musikdirektör, och det

tillgick på följande sätt.

Edvard Stjernström befann sig en afton på besök hos en familj, då han från våningen mitt emot fick höra pianomusik, som på ett särskilt sätt slog an på honom. Han frågade vem det var, som utförde musiken, och fick veta, att det var den unge Söderman. Denne syntes honom just vara rätte mannen att ställa i spetsen för orkestern, och inom kort var överenskommelse gjord.

Stjernström stod i begrepp att resa över till Finland med sitt teatersällskap för att därstädes giva föreställningar, och Söderman fick följaktligen resa med och börja sin nya verksamhet i Finland.

Genom flit och energi utbildade sig Söderman till en duktig musiker, och genom självstudier fördjupade han sin musikaliska bildning, så att han snart blev mogen för egen kompositionsverksamhet. För Stjern-ströms räkning började han skriva musikinlägg i skådespel. Det första av dessa hade titeln ”Urdur ellerNackens dotter” och uppfördes första gången i Helsingfors 1852. Vidare skrev han musiken till ”Regina von Emmeritz” av Topelius. Dessa Södermans första försök slogo väl ut, och de mottogos av publiken med välvilja.

Från 1854 började Stjernströmska sällskapet spela i Stockholm på Mindre teatern, och här verkade Söderman till 1860 utom en tid under åren 1856 och 1857, då han fick tillfälle att göra en studieresa till Leipzig. Denna stad var samlingsplatsen för allt vad berömdheter hette på musikens område, och konservatoriet här hade med rätta anseende att vara det bästa i sitt slag.

Här i Leipzig mottog Söderman starka intryck från de stora tyska tonsättarna. I synnerhet var det Schumanns och Wagners musik, som utövade inflytande på honom. Han komponerade flitigt, och de båda berömda balladerna ”Tannhäuser” och ”Kvarnruinen” skrevos här åren 1856—1857. I denna musikform — sångstycke i berättande stil — utvecklar Söderman sina allra bästa egenskaper, och han har i balladen åstadkommit verk, som äro fullt jämförliga med de stora mästarnas i kulturländerna. Södermans stora förmåga att finna den rätta stämningen och att troget karakterisera den förhandenvarande situationen framträder på ett glänsande sätt i dessa nämnda ballader, ävensom i ”Trollsjön”, ”Kung Heimer och As-lög” m. fl. Särskilt den senare har blivit mycket po-pulär och är alltjämt ett ofta förekommande nummer på konsertprogrammen.

Vid återkomsten till Stockholm fortsatte Söderman sin verksamhet som kapellmästare hos Stjern-ström och frambragte alltjämt nya kompositioner.

Kungliga teatern på 1870-talet,

1860 utnämndes han till kormästare vid Kungl. teatern, och han blev även anmodad att övertaga befattningen som hovkapellmästare här, ett erbjudande som han dock avstod åt en kamrat, Ludvig Norman, vilken Söderman ansåg vara mera meriterad för platsen. Detta ädelmodiga avstående av ett så smickrande anbud är betecknande för Södermans karaktär och var så mycket vackrare, som han var i stort behov av de ökade inkomster hovkapellmästaretjänstenskulle hava medfört. Ett par år senare blev han likväl biträdande kapellmästare vid Kungl. teatern, och vid denna institution verkade han sedan ända till sin död.

Någon ökning i inkomsterna fick han genom sin verksamhet som sånganförare i Par Bricole (ett glatt ordenssällskap) och i den vid början av 1860-talet stiftade ”Stockholms skarpskytteförening”.

De närmast följande åren utgöra en rik och blomstrande alstringsperiod i Södermans tondiktning, och några av de bästa verk, som den svenska musiklitteraturen äger, stamma från denna tid. Vi kunna här endast nämna några bland de mest kända. Först och främst musiken till Frans Hedbergs omtyckta skådespel ”Bröllopet på Ulfåsa” med den berömda ”Ulf-åsamarschen”. Denna komposition är ett verk, som bär genialitetens prägel. Redan vid de första takterna försättes man i den rätta stämningen av svensk medeltid, och med otroligt enkla medel har kompositören uppnått ett storartat resultat.

Till många andra skådespel gjorde Söderman musikinlägg, såsom ”Kung Märta”, ”Orleanska jungfrun” och ”Richard III”.

Bland mängden av kompositioner för sång märkas, utom de redan nämnda, ”Värvningen”, en sångcykel i 6

avdelningar samt ”Digte og sange” till ord av den norske diktaren Björnstierne Björnson. Från folkmusiken utgående och troget återgivande dennasstil skrev Söderman en hel rad fyrstämmiga sånger, såsom ”Nog minns jag hur det var, när som lilla vännen for”, ”Och fast du svikit din flickas tro” m. fl.

Det svenska folklivet har han på ett förträffligt sätt lyckats måla i ”Bondbröllopet”, en komposition i fyra avdelningar, skriven för 4 mansröster. I glittrande solskensstämning skildras här i första avdelningen brudgummens färd till bröllopsgården, där bruden i sin bröllopsskrud väntar honom, spelmännens muntra musik och bröllopstågets färd till kyrkan.

Andra satsen börjar med en ljuv idyll från en svensk lantkyrka, smyckad med blommor och kransar, och efter några takter höra vi en vacker hymn, illusoriskt återgivande orgelns mäktiga brus. Härefter följer en skildring av vigselakten, beledsagad av gummornas snyftningar. Vid utgången från kyrkan ljuder åter några takter av orgelbruset.

Tredje avdelningen utgöres av en önskevisa; i livliga rytmer tillönska bröllopsgästerna brudgum och brud allt världens goda. Sista satsen skildrar den muntra dansen och dryckeslaget i bondens stuga.

I ”Bondbröllopet” har Söderman fått fram något av det mest utmärkande för svenskt allmogeliv i ”den gamla goda tiden”. De olika stämningsskiftningarna från den ljusa idyllen till det högtidliga allvaret och den bullrande festglädjen äro ypperligt tecknade i denna tonskapelse. ”Bondbröllopet” har också frånför-sta stund tagit åhörarna med storm, när den blivitutförd, och de äro väl snart räknade, som vid den sången ej känt sig medryckta och tjusats av forna tiders enkla seder och uppsluppna livsglädje.

Synnerligen välkända och allmänt sjungna äro vidare de tre sångerna ”Längtan” (Ser jag stjärnorna sprida sitt flammande sken), ”Morgonen” (Solen några purpurdroppar) och ”Sjung! Sjung!”, vilka alla i särskilt hög grad bära prägeln av Södermans äkta nordiska skaplynne.

Södermans arrangemang av ”Svenska folkvisor och folkdanser” har vunnit stor popularitet både inom och utom Sveriges gränser, och detsamma är förhållandet med hans arrangemang av Bellmansmelodier. I detta senare visar sig- Söderman vara i besittning av verklig humor — denna egendomliga blandning av skämt och allvar, som är så utmärkande för Bellmans diktning. Humorn framträder också i åtskilliga av sångerna, icke minst i ”Bondbröllopet”.

Vidare har Söderman komponerat en del kyrklig musik: en katolsk mässa av stort konstnärligt värde, några andliga sånger och ett par psalmer.

Vid flera högtidliga tillfällen fick Söderman i uppdrag att komponera musiken, såsom vid prinsessan Lovisas förmälning med kronprins Fredrik av Danmark, vid Oscar II:s kröning 1873, och vid Lunds universitets 200-års-j ubileum 1868. Alla dessa kompositioner blevo högt uppskattade, och Söderman har i dem fått fram den rätta glansen och feststämnin-gen. Sorgmarscherna vid Carl XV :s och vid drottning Lovisas frånfälle äro av utomordentligt gripande verkan.

På Jenny Linds stipendium fick Söderman göra ännu en utländsk studieresa. Denna anträddes år 1869 och gick över Köpenhamn till Tyskland och Österrike. Även under denna resa mottog han rika intryck, och flera nya tondikter blevo frukten av densamma.

Det har sagts, att Söderman är Sveriges mest originelle och mest nationelle tonsättare. Ingen har bättre än han fått fram det svenska kynnet i sin musikdiktning, och få äro väl de som överträffat honom i melodisk begåvning. Man behöver blott tänka pä vilken äkta ”färg” han lyckats sätta på Ulf-åsamarschen eller ”Bondbröllopet”. Söderman är också synnerligen mångsidig såsom kompositör, och på nästan alla områden av musiken har han varit verksam som nyskapande.

Att Söderman arbetade fort och att han i en hast kunde åstadkomma tonskapelser av bestående värde, när ingivelsen föll på honom, visas av följande episod. En afton, då Söderman och hans vän Ludvig Norman voro på hemväg från ett samkväm, föreslogs, att de skulle gå hem till en av dem och på stående fot skriva en komposition

och se, vem som först blev färdig. Sagt och gjort; de båda kompositörerna stängde in sig i var sitt rum och började sitt arbete.Efter en stund var Söderman färdig- med sitt verk, och det var intet mindre än den bekanta sången ”Ser jag stjärnorna”. Huruvida Norman på samma tid lyckades åstadkomma något, förmäler icke historien.

Söderman, som aldrig hade varit synnerligen stark till hälsan, avled efter en längre tids sjuklighet den 10 februari 1876. Han var vid sin död endast 43 år gammal, men huru mycket har han icke under sin korta levnad hunnit skapa? Det är äkta, gedigna konstverk han med riklig hand strött omkring sig, och mera skulle säkerligen funnits i hans kvarlåten-skap, om han ieke nödgats arbeta under ett ständigt tryck av näringsbekymmer. Genom sin befattning vid teatern kom han visserligen att utöva en gagnande verksamhet, vilken även kom konsten till godo, men han skulle helt visst kunnat komponera ännu mycket mera, om han icke behövt slita ut sig på ett enformigt arbete för det dagliga brödet.

1865 utmärktes Söderman med hedern att kallas till medlem av Musikaliska akademien.

På grund av sin nobla och fina karaktär och genom sin stora älskvärdhet förskaffade sig August Söderman många vänner. Han var avhållen av alla, med vilka han kom i beröring, och genom sin tondiktning banade han sig väg till hela svenska folkets hjärta. ”Hans bästa tonskapelser voro en verklig spegelbild av hans goda, älskliga och varmhjärtade sinnelag”, skrevs i en minnesruna. Sorgen var stor i vänkretsenoch hos alla musikälskare i vårt land vid Södermans bortgång.

Som närmast sörjande vid båren stodo hans maka, född Bergholm, med vilken han levat förenad i ett 17-årigt lyckligt äktenskap, och minderåriga barn.

Hans vän Frans Hedberg, författaren till ”Bröllopet på Ulfåsa” hade till hans begravning skrivit en dikt, varur följande må återgivas:

”Vad du diktat och sjungit ur varmhjärtat bröst Är ett arv, som ditt land håller kärt, Det skall klinga melodiskt från strängar och röst Som en del av det bästa vi lärt. Det har gått över haven, och segrande rikt över graven det också skall gå, Ty vår fors och vår skog och vårt fjäll är det likt, Det är klart som en vårhimmel blå.”

På initiativ av en musikälskare och beundrare av August Södermans tonkonst har en minnestavla blivit uppsatt över porten till det hus i Stockholm, Jungfrugatan 2, där han föddes. Minnestavlan, till vars uppsättande bland andra Musikaliska akademien, Kungl. teatern och Konsertföreningen bidragit, har följande inskription i förgyllda bokstäver: ”1

detta hus, Jungfrugatan 2, föddes tonsättaren August Söderman den 17 juli 1832.”

Emil Sjögren

En underlig ödets nyck synes det vara, att snillets väg sällan bär rakt fram till berömmelse och ära. Oftast är det på slingrande omvägar och under de största svårigheter och umbäranden som de stora konstnärsbegåvningarna få arbeta sig fram till er-kännande. Så var, såsom vi sett, fallet med den i början och mitten av förra århundradet verksamme tondiktaren Adolf Fredrik Lindblad, och så var det också med en tonskald, vars livsverk infaller under senare delen av samma århundrade och början av det innevarande. Hans namn var Emil Sjögren, och hans levnadsförhållanden under barndomen och ungdomen erbjuda i mångt och mycket stora likheter med A. F. Lindblads. Liksom denne fick han på grund av vissa familjeförhållanden icke vara hos sina föräldrar under de första barnaåren utan måste vistas bland främmande människor. Dessa förstodo sig icke alltid på den känslige och egenartade gossen, och han kände sig kanske lika ensam och övergiven som den lille Adolf Fredrik en gång hade gjort.

Då Emil, som var född i Stockholm den 16 juni 1853, blev sex eller sju år gammal, inträdde emellertid en förändring, så att han fick komma hem till sina föräldrar. Fadern var affärsman och hade arbetat sig upp till en

god ställning. Han var en stor konstälskare och tyckte om att smycka sitt hem med antikviteter och vackra föremål. Modern härstammade från Värmland och var, som värmländingar ofta äro, utrustad med rik inbillningskraft. Hon älskade läsning, i synnerhet av skönlitterära verk, och levde sig ofta in i händelsernas gång med en livlighet som om det gällt verkliga tilldragelser. Om Emil sålunda fått konstnärsgryet och fantasiens gåva i arv av sina för-

8 — Svenska tondiktare.äldrar, har han likväl icke dem att tacka för sina musikaliska anlag-, ty ingendera av dem ägde musikalisk begåvning, och musik idkades aldrig i det Sjö-grenska hemmet. Gossen fick dock tidigt undervisning i pianospel, men hans första lärare voro icke av bästa slaget. Ofta gåvo de honom uppgifter, som vida överstego hans krafter. Själv har han berättat, huru han en gång, då han fått till läxa en av Beethovens sonater och förgäves försökte spela den, hastigt och lustigt lät nothäftet försvinna genom det öppnade fönstret. Vid mognare år fick han ofta erfara olägenheterna av den bristfälliga undervisningen under barndomen.

Då Emil var tio år gammal, träffades familjen av ett hårt slag, i det att fadern hastigt avled. Som han ej efterlämnade någon förmögenhet, fick modern förändra det vackra och rymliga hemmet till ett familj epensionat för att kunna försörja sig och de båda gossarna, Emil och hans fjortonårige styvbror, Gösta, och giva dem uppfostran. I mer än 30 år förestod fru Sjögren detta pensionat, och det gjorde hon på ett sätt, som tillvann sig alla pensionärernas beundran och tacksamhet. Båda gossarna voro elever i Nya Elementarskolan, men som Gösta hade håg för sjömanslivet, gav han sig snart i väg på en långresa. För Emil var det svårt, för att inte säga omöjligt, att bland de många människorna, som vistades i hans hem, få lugn och ro till sin läxläsning. Han kundenämligen varken nu eller under många år framåt få ett eget rum till sitt förfogande. Det började gå klent med studierna, och då han genomgått fjärde klassen, beslöts det, att han skulle sluta skolan.

Som liten gosse var han ganska sj uklig och såg klen ut. Det var hans stora sorg, att tanterna på bjudningar alltid brukade fråga: ”Vem är den där lille bleka gossen?” En gång tänkte han, att han skulle förebygga detta och målade bägge sina kinder med någon röd färg. Man får hoppas, att han åtminstone den gången blev förskonad från tanternas närgångna fråga.

Han hade emellertid fått en ny och bättre musiklärare, nämligen direktör Ludvig Ohlson, och denne kom ganska snart underfund med att gossen hade stora musikanlag. På sin lärares inrådan beslöts det, att han skulle söka sig in vid musikkonservatoriet och genomgå organistklassen. Han hade emellertid för kort tid på sig, då han skulle bereda sig till inträdesprovet i orgelspelning och misslyckades häri. Men nästa termin gick det bättre, och då blev han antagen som elev. Han ägnade sig med iver åt musikstudierna, och både i pianospelning och orgelspelning gjorde han snabba framsteg. Då hans lärare i detta sistnämnda ämne, Gustaf Mankell, ibland var förhindrad om söndagarna att sköta orgeln i Jakobs kyrka, fick den unge eleven vikariera. För att ordna det riktigt bra för hans framtid hade det beslutats, att den ungemannen samtidigt skulle utbildas till affärsman, och han fick anställning som biträde i en pianoaffär, för vilken direktör Ohlson var ledare. Denna verksamhet tilltalade honom emellertid föga, och det hände nog mer än en gäng, att hans överordnade voro missnöjda med sin medhjälpare, vars håg mera låg åt musiken än ät köpmansyrket.

Redan vid 18 år började han komponera, och det första alstret från hans hand är en liten sång, som heter ”Försakelsen”. Det är en enkel visa till ord av skalden Topelius, utan någon vidare självständighet och påminner närmast om August Södermans sånger. Men snart skulle Sjögrens egenart framträda, och i en följd av sånger till en röst vid piano tolkar han sina känslor på ett sätt, som visar, att han ägde den rätta konstnärsbegåvningen. Bland dessa hans första sånger befinner sig en så berömd tondikt som ”Det förste möde” till ord av B. Björnson och skriven av Sjögren, då han knappast var 20 år gammal. Även kompositioner för piano utgingo vid dessa unga år från hans hand, såsom ”Sorgmarsch” i anledning av änkedrottning Josefinas död 1876. Detta var det första av hans verk som blev tryckt, och det blev mottaget med stort bifall. Samma år utkom av trycket hans första sånghäfte, innehållande ”Fyra dikter av Henrik Ibsen och Björnstjerne Björnson för en röst och piano”. ”Året därpå utgavs ”Tre sånger för basröst”med en av Sjögrens bästa och mest gripande sånger, nämligen ”Bergmanden” till ord av H. Ibsen.

Den unge musikern hade nu väckt uppmärksamhet, men han insåg själv, att det behövdes grundligare studier än dem han hittills haft tillfälle att förvärva sig, om han skulle kunna komma någon vart. En utrikes studieresa var det mål, som hägrade för honom, och tack vare sina båda chefers, Isidor Dann-ströms och Ludvig Ohlssons, frikostighet kunde han anträda resan år 1879. Denna ställdes till Berlin, och här fick han göra studier i orgelspelning och kontrapunkt, d. v. s. det djupgående studium i musiken, som är nödvändigt för att kunna komponera på det rätta sättet. Hans lärare i kontrapunkt, Friedrich Kiel, blev så förtjust i sin svenske elev, att han gav honom undervisning' gratis. Även i orgelspelning gjorde han stora framsteg och fick av sin lärare i detta ämne det största erkännande. En stor uppmuntran erhöll han på vintern 1880, då Musikaliska konstföreningen i Stockholm tilldelade honom ett pris på 200 kronor för ett verk, som han inlämnat före utlandsresan, nämligen ”Sju sånger ur Tannhäuser av Holger Drachmann för en röst vid piano”. De mest bekanta bland dessa äro ”Hvil over Verden, Du dybe Fred”, en sång, i vilken ackompangnemanget med djupa, mäktiga ackord bär upp den vackra melodien samt ”Og jeg vill drage fra Sydens Blommer”, i vilken sång konstnären på ett mästerligt sätt målarsöderns sol och glöd. Av dessa sånger, liksom av de följande året tryckta ”7 spanska sånger”, framgår otvetydigt, att kompositören vunnit i utveckling och mognad. Insikten om att han uteslutande borde ägna sig åt musiken blir alltmera klar för honom, och han har, visserligen med stor tvekan och efter stora själsstrider, redan nu i Berlin fattat sitt beslut att överge af färsbanan. Det kom likväl att dröja ytterligare tre år, innan han skulle få sätta sitt beslut i verkställighet.

På sommaren 1880 reste Sjögren hem till Stockholm för att söka befattningen som organist vid Adolf Fredriks kyrka eller också en anställning vid konservatoriet efter sin förre lärare, Mankell, men han lyckades icke erhålla någondera, utan fick återgå till sin förra plats i musikhandeln. Dock fick han kort härefter anställning som organist vid Franska reformerta kyrkan, en befattning, som han kunde före-ena med sin andra syssla.

I september 1883 bereddes honom ånyo tillfälle att företaga en studieresa till utlandet, och nu styrde han först kosan till Köpenhamn. Därifrån for han till Wien, åtföljd av sin vän, den danske kompositören P. E. Lange-Miiller. Efter tre månaders studier i denna stad fortsattes resan till Meran i Tyrolen, sedan till München och slutligen till Paris. En rad av kompositioner blev frukten av denna studiefärd, såsom det storslagna körverket ”Islandsfärd”, piano-sviten ”På vandring” och en hel mängd sånger. 1885 erhöll han svenska statens stipendium på 2,000 kronor och kunde ytterligare fortsätta sina studier i Berlin. Han fick likväl arbeta hårt under denna berlinvistelse och utstå många försakelser. De närmaste åren efter hemkomsten till Stockholm 1886 komponerades några av hans allra vackraste sånger, såsom de allmänt sjungna ”1 drömmen du är mig nära”, ”Ro, ro, ögonsten” (ord av Gellerstedt), ”Dröm”, ”Fyra skizzer för piano” och den vackra violinsonaten i E-moll.

Vid invigningen av Johannes kyrka i Stockholm 1890 uppfördes en av Sjögren komponerad ståtlig kantat till ord av C. D. af Wirsén. Följande året erhöll han organistbefattningen vid denna kyrka. I början av 1890-talet tillkommo några av hans bästa saker, såsom Julsång (”Julens alla vackra klockor”) till ord av Daniel Fallström och Molnet till ord av Hei-denstam. En viss avmattning i hans skapande verksamhet kan förmärkas under de närmast följande åren, detta beroende på att han var kroppsligen nedbruten.

Några dagar före jul 1895 träffades hans moder av en olyckshändelse och dog helt hastigt. Detta var en hård prövning för Sjögren. Jämte den stora sorg, som drabbade honom, kom han härigenom att mista det stöd, som han så väl behövde. Opraktisk och hjälplös som han var i livets vardagsbestyr, stod han nu plötsligt ensam, och ett par mycket svåra år hade han att genomleva. Men snart mötte han på sin vägen person, som för hans återstående liv kom att betyda så oändligt mycket för honom. Det var hans blivande hustru, fröken Berta Dahlman, med vilken han ingick äktenskap i slutet av år 1897.

Nu fick han nytt livsmod och den ro i eget hem, som han behövde för sin skapande verksamhet, och mot slutet av 90-talet uppstår en ny blomstring i hans produktion. Han skrev sånger och pianostycken, bland dessa den vackra ”Roddarens sång”, samt den stora kantaten vid Berzeliusfesten i Stockholm 1898 med text av Gustaf Retzius.

Emil Sjögrens namn började bliva alltmer känt och erkänt även i utlandet. Både i Tyskland och Frankrike hava hans verk mångfaldiga gånger kommit till utförande. I Paris hölls den första Sjögrenkonserten 1901, då han själv

var närvarande, och så gott som varje år ända till 1914 reste han till denna stad och framförde själv, biträdd av framstående konstnärer, sina verk, och städse skördade han mycket bifall. Även i London gav han några gånger konserter med sina egna kompositioner på programmet.

Från år 1904 bosatte han sig på landet ej långt från Stockholm, och några år senare kunde en av honom länge närd önskan förverkligas: att slå sig ner i eget bo. Han inköpte villan Of vansjö, belägen i en naturskön trakt mellan Stockholm och Uppsala, och här i den lantliga idyllen kommo en hel rad nya kompositioner till, mest sånger för en röst. Sina sista sångerSkrev han under 1917. Följande år var hans kraft bruten, och han avled den 1 mars 1918.

Sjögren var icke såsom Söderman någon utpräglad svensk tondiktare. Man kan icke i hans musik upptäcka några särskilt svenska tongångar, och betecknande är, att texterna till hans sånger oftast äro valda från utländska, vanligtvis danska och norska diktare. Det är i synnerhet i sången eller romansen som Emil Sjögrens stora förtjänster komma fram. Genom sin rikhaltiga alstring på detta område — över 100 sånger hava utgått från hans hand — har han gjort sig ett namn och blivit en nydanare. Här kommer han städse att intaga en plats som en av de främsta i vår musikhistoria. Ingen svensk tondiktare har som Emil Sjögren förmått att sammangjuta ord och toner till en enhet, och ingen annan har som han i tonernas språk funnit uttryck för de mest skiftande stämningar, ända från det varmt innerliga, det djupt vemodiga och smärtfyllda till det manligt kraftiga. Det låter väl knappast tänka sig en sång med mera innerlighet än ”Ro, ro, ögonsten”, en mera ve-modsfylld än ”Dröm” eller en med mera imponerande kraft än ”Bergmanden”. I dessa sånger såväl som i sina violinsonater och stycken för piano fick han fram skönhetsvärden av högsta rang. Med rätta har han blivit kallad ”Sveriges störste lyriker i toner”.

Sjögren har även skrivit en del kompositioner för orgel, som blivit livligt uppskattade och ofta utförasvid orgelkonserter. För barnen har han skrivit ett flertal sång-er. År 1909 samlades en del av dessa och utgavs från trycket med titel ”Tolv små visor till ord av Anna M. Roos m. fl. till Sveriges barn”, innehållande bland annat de kända visorna ”Lasse är liten, Lasse är rar”, och ”Vad gör Puttens pappa?” Bland hans sånger för barn kunna vidare nämnas ”Prinsessans visa”, och ”Skolungdomens sång”.

I de större musikformerna, i kompositioner för orkester, kom Sjögren att frambringa ytterst litet. Kanske hade hans studier ej varit nog djupgående, för att han skulle våga sig på dessa större uppgifter, eller kanske kände han på sig, att hans begåvning ej låg åt detta håll.

Som enskild person var Sjögren mycket försynt och tillbakadragen, ja nästan blyg, men sällsynt fin och nobel. Han hade en humoristisk syn på livet, och detta i förening med hans älskvärdhet gjorde, att han i den intima familj e- och vänkretsen var synnerligen avhållen. Jämte musik var läsning hans käraste sysselsättning. ”Att läsa, det har hjälpt mig över mycket”, var ett av hans yttranden. Särskilt var historien föremål för hans intresse, och i detta ämne ägde han verkligt grundliga kunskaper.

Sjögren blev 1892 ledamot av Musikaliska akademien.

Till hans minne sjöng Helena Nyblom en dikt, varur följande här må återgivas:”För jubel och tårar fann du namn Med din sällsamma sångarröst. Du var som en källa i skogens famn, Kvällande oss till tröst. Och framför allt var du innerlig. Man kände det och förstod, Att allt det varma man fick från dig, Var blod av ditt hjärteblod.”

LITTERATUR

Allmänt.

Biogr. lexicon öfver namnkunnige svenska män. 1835—57. — Ny revid. uppl. 1874—76. — Sv. biogr. lexikon. N. f. 1857—1907. -Dahlgren, L., Ransäter. Sthlm 1905. — Geete, A. Hamilton, I solnedgången. Sami. 1—4. Sthlm 1910—14. — Hjärne, R., Från det förflutna och det närvarande. 1. Teckningar från Upsala akademi på 1830- och 40-talen. Köping 1879. — Kallstenius, G., Blad ur Uppsalasångens historia. Sthlm 1913. — Lagerbielke, L., Svenska tonsättare under 19:0 årh... Sthlm 1908. — Norlind, T., Allm. mu-sigiexikon. 1—2.

Sthlm 1912—16. — DENS., Sv. musikhistoria. 2:a uppl. Sthlm 1918. — Norman, L., Musikaliska uppsatser och kritiker. Sthlm 1888. — Sundblad,]., Upsalalif. Sthlm 1884. — Sylwan, O., Fyrtiotalets student. Sthlm 1914. — Teater och musik. Sthlm 1876. — Ödman, N. P., Josephson, Geijer och Lindblad. I: Svea. Folk-kalender. 1884. S. 197—219.

OTTO LINDBLAD.

Bååth-Holmberg, C., Från gammal tid och ny. Uppsala 1916. S. 7 —84. (Med litteraturanvisningar å s. 12.). — DENS., Otto Lindblad. I: Nord. tidskr. 1902. S. 1—17. — Crusenstolpe, M. J., Otto Lindblad. 1: Svea. 1865. S. 148—i50.(Även i: DENS., Medaljonger och statyetter. Sthlm 1882. S. 180—182.) — Den första konserterande studentkvartetten. I: Ny illustr. tidn. 1896. S. 250 —251. — Feuk, G. A., Otto Lindblad och hans sångare 1840—1846. Lund 1882. — Lundbladh, J. 77;., Lunds studentsångförening. I: Akademiska föreningen 1830 -1911. Festskrift. Lund 1911. S. 163 179. — Santesson, A., I Sverige. Lund 1887. S. 233—239. — Säther-berg, H., Lefnadsminnen. Sthlm 1896. — DENS., Otto Lindblad. 1 : Sv. familj-journalen. 1880. S. 259—262. — I: Sv. musiktidn. 1882: Nr 8, 21; 1887: Nr 6, 14; 1891 : Nr 15; 1901 : Nr 1 ; 1908: Nr 11.

GUNNAR WENNERBERG.

Almquist, S., Gunnar Wennerberg och svenska skolan. I: Ver-dandi. 1916—1917. — DENS., Om Gunnar Wennerberg, hans tid och gärning. Sthlm 1917. — Annerstedt, C., Minne af GunnarWennerberg. I: Sv. aicad:s handlingar ifrån år 1886. D. 17. Sthlm 1903. —Arsenius, J. G., Minnesanteckningar. Sthlm 1924.— [Bagge, P-i] G. Wennerberg. I: Läsning för sv. folket. 1907. S. 10—31. — DUNS., Minnen från Skara skola på 1860-lalet. H. [1—[2. Sthlm 1922. — B[crgstedt,\ C. F., Gluntarne och deras författare. I: Tidskrift för litteratur 1851. S. 112—120. — Bååth-Uolmberg, C'., Orter och människor. Uppsala 1918. S. 135—156. — [Dumrath, O. H.,] Gunnar Wennerberg. I: Varia 1901. S. 559—563. — Estländer, C. G., Gluntarnes uppkomst. I: Finsk tidskr. Tom rS (1883)- S. 129—j35. — Galschiöt, M., ”Gluntarne” i Lokalbelysning. I: Nær og Fjern. Bd 2 (1873): Nr 29, 30. — Hedin, L. A., Gunnar Wennerberg, Otto Beronius och Eugene v. Ste-dingk. I: Ord och bild. 1901. S. 641—653. — Hennerberg, C. F., Forteckning över Gunnar Wennerbergs tonverk. Sthlm 19:8. — Kallstenius, G., G. Wennerberg: I: Ord och bild. 1917. S. 657— 660.— Kjellén, R., Gunnar Wennerberg. Minnesord vid Stor-O. D. d. 13 okt. 1917. Uppsala 1917. — Lindgren, H., Några diktareporträtt. Sthlm 1907. S. 228—238. (Förut tr. i Svea. 1902. S. 153— 163.) — Nyblom, C. R., Gunnar Wennerberg. Ungdomens tonsättare och skald. I: Ord och bild. 1900. S. 1—14. (Ånyo tr. i DENS., En 70-årings minnen. 2. Sthlm 1908. S. 218—235.) — [Nybom, /.,] Gunnar Wennerberg. I: Norden. 1851. S. 150— 153. — Schiick, IL, Sr Warbur g, K., 111. sv. litteraturhi-

storia. 2:a uppl. 4 :2. Sthlm 1916. S. 159—173. — Siersted, T., Oplysninger og Ordforklaringer til Gunnar Wennerberg: Gluntarne. Khvn 1903. — Svensén, E., De döde, okt. 1900—okt. 1901. I: Nc-nan. 1902. S. 228 —-231. — Taube, S., Gunnar Wennerberg. Bref och minnen. D. 1—3. Sthlm 1913—16. — Warburg, K., Gluntarnes Digter. I: Ude og Hjemme. Årg. 5: Nr 228, 229. — DENS., Gluntarnes skald. I: Svca. 1883. S. 17—42. — Wennerberg, G., Gluntarne. Med inledning. 3:e uppl. Sthlm 1908. — WieseT gren, H., Bilder och minnen. Sthlm 1889. S. 169—179, 184. — Willebrand, R. F. v., Gluntarne och deras skald. (Ur: Finsk tidskrift, sept. 1917.) Uppsala 1917. — DENS., Gunnar Wennerberg t I: Finsk tidskrift. Tom 51 (1901). S. 208—211. -— Ödman, N. P., Litet till. Sthlm 1910. S. 228—239. (Förut tr. i Idun. 1901 : Nr 20.) — I: Ny illustr. tidn. 1887. S. 326—327; 1897. S. 346—347, S. 347—350. — I: Sv. musiktidn. 1887: Nr 15; 1901: Nr 10, 10— 12, 13, 14; 1907: Nr 19/20. — I: Svea. 1851. S. 165—169.JAKOB AXEL JOSEPSON.

Dahlgren, L., ”Ecco Roma!” I: Ord och bild. 1916. S. 81—101. DENS., Grannarna på Kungsängsgatan. Sthlm 19x4. — Kjellén, R-, J- A. Josephson. Prolog vid O. D :s minnesfest d. 27 mars 1918. Uppsala 1918. — Krook, A., J. A. Josephson. I: Svea 1881. S. 229—232, — Lindgren, A., J. A. Josephson. I: Nordisk Musik-Tidende. 1880: Nr 6. — Nyblom, K., ”Hör, I Orphei drängar!” Uppsala o. Sthlm 1913. — DENS., ”Uppsala är bäst.” Sthlm 1908. S. 164—173. — Valentin, K., J. A. Josephson. I: Sv. musiktidn. 1900: Nr 1. —• Ödman, N. P., Ur en svensk tonsättares lif. Sthlm 1885. — I: Ny illustr. tidn. 1868: Nr 15; 1880: Nr 15.

PRINS GUSTAF.

Akrell, C., & Troil, S. G. von, Minnen från Carl XIV :s, Oscar 1 :s och Carl XV :s dagar. D. 2. Sthlm 1885. S. 91 —93. — Almén, /., Ätten Bernadotte. 2 :a uppl. I). 1. Sthlm 1896. S. 201—215. (Med litteraturanvisningar å s. 215.) — Assar, A. 0., Prins Gustaf. Ett minnesblad. I: Från tonernas värld, Årg. 14 (1912). S. 3—4.

— Bahr, J. F., Minnesord. I: Prins Gustafs minne i Konstnärsgillet d. 12 okt. 1852. Sthlm 1852. — Burman, C., Minnen. Sthlm 1904. S. 126—127. — [Backström, F. O., \ Ur talet vid minnesfesten i Stora landl-logen cl. 30 april 1853. Sthlm 1853. — Bottiger,

C. IV., Tal vid akademiska sorgefesten i Upsala d. 26 nov. 1852. Upsala 1852. — [Carlson, F. F.,] Personalier öfver H. K. H. Frans Gustaf Oscar, hertig af Upland. Sthlm 1853. — Crusenstolpe, M. /., Medaljonger och statyetter. Sthlm 1882. S. 243—247. (Avtr. ur Ställningar och förhållanden. 1852: Okt.) -— Geijer, G., Prins Gustaf. Sthlm 1912. — Hagberg, J. Th., Minnesord vid sorgfesten... på Uplands nationssal d. 13 nov. 1852. Upsala 1852. — H. K. H. prins Gustafs minne. Poetisk samling. Upsala 1852. — [Hellberg, J. C.,\ Ur minnet och dagboken... af Posthumus

D. 6. Sthlm 1871. S. 119—129. — Lagerberg, AL, Stormän, som jag mött. r. Sthlm 1915. Kap. 8, 16. •— Lindbæk, S. Aubert, Landflygtige. Af Aubert'slce Papirer. Kristiania 1910. — Minne af H. K. H ... Frans Gustaf Oscar, hertig af Upland. Sthlm 1852.

— Nauckhoff, A., Prins Gustaf. Ett 50-årsminne. I: Idun 1902. S. 629—630. —• Schöldström, B., Vid pulpeten nr 14. Sthlm 1908. S. 214—222. — Staaff, A. W., Tal öfver prins Gustaf vid Upsala studenteorps sorgefest d. 299 nov. 1852. Upsala 1852. — Starbäck,C. G., Berättelser ur svenska historien. Bd n. Sthlm 1903. S. 62 —64. — Storm, B., Vårt kungahus och dess samtida. 3 :e perioden. Sthlm 1903- S. 51—60. — Sundberg, A. N., Minnesord öfver H. K. H ... Frans Gustaf Oscar vid Lunds universitets sorgefest d. 3 dec. 1852. Lund 1852. — IVadström, R., Ur minnet och dagboken. 1. Sthlm 1897. S. 64—69. — I: K. Mus. akad:s handlingar 1886. S. 54 —55. — I: Norden. 1853. S. IX—XII.

ADOLF FREDRIK LINDBLAD.

Blomqvist, J"Odågan", som blev en av de främste i vår svenska tonkonst. I: Sagas julbok Nr 16. Sthlm 1917. (Även i; Barnbiblioteket Saga. 67.) — Bref till Adolf Fredrik Lindblad. Sthlm 1913. — Grönstedt, /., Mina minnen. 2. Sthlm 1918. S. 72—77. --Josephson, J. A., A. F. Lindblad. I: Svea. 1879. S. 10—24. — Nyblom, C. R., Adolf Fredrik Lindblad. Minnesteckning. 1880. Sthlm 1881. (Även i: Sv. akad :s handlingar ifrån 1796. D. 57 och i : Nyblom, C. R., Estetiska studier. Ny saml. 1. Upsala 1884. S. 1—102.) — Zanders, A., A. F. Lindblad. I: Sv. familj-journalen. 1883: H. 3. — I: Förr och nu. 1878. S. 212—213. —• I: Illustreret Tidende 1878: i Sept. —- I : Ny illustr. tidn. 1871: Nr 49. -I: Sv. musiktidn. 1883: Nr 23; 1899: Nr 1; 1901: Nr 3, 5.

AUGUST SÖDERMAN.

Krook, A., Johan August Söderman. I: Svea. 1877. S. 190— 192. — Hedberg, F., Vid skrivbordet och bakom ridån. Sthlm 1908. S. 54—57. — Lundqvist, C. F., Minnen och anteckningar. D. 1. Sthlm 1908. S. 206—220. — Åkerberg, E., Musiklifvet inom Par Bricole 1779—1890. Sthlm 1910. — I: Ny illustr. tidn. 1876: Nr 9. •— I: Sv. musiktidn. 1881: Nr 12; 1882: Nr 24; j 888: Nr 13—19; 1889: Nr 4—5, 7—8, 10—12; 1890 : Nr 5—8; 1901; Nr 7; 1910: Nr 10.

EMIL SJÖGREN.

Brodén, N., Förteckning över Emil Sjögrens tryckta kompositioner. Sthlm 1919. — Emil Sjögren in memoriam. Sthlm 1918. — Heimdal [Pseud.], Emil Sjögren. I: Svea. 1905. S. 190—196. — Nyblom, H., Emil Sjögren som viskompositör. I: Ord och bild. 1894. S. 368—373. — Peterson-Berger, W., Hos Emil Sjögren. I: Idun. 1899: Nr 77. — Rangström, T., Emil Sjögren in memoriam. I: Ord och bild. 1918. S. 203—211. — I: Sv. musiktidn. 1884: Nr 1.